

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sähkölain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Sähkölakiin ehdotetaan tehtäväksi ne muutokset, jotka tarvitaan Euroopan talousalueesta tehtyyn sopimukseen (ETA-sopimus) sisältyvien sähköhuoltoa ja sähköturvallisuutta koskevien direktiivien voimaansaattamiseksi Suomessa. Direktiiveihin sisältyvät aineelliset säännökset saatettaisiin pääsääntöisesti voimaan alemman asteen säädöksillä ja määräyksillä, mutta sähkölaissa säädettäisiin toiminnan puitteista ja sähköturvallisuusvalvontaa suorittavien valtuuksista sekä tarvittavista oikeuksista ja velvollisuuksista. Esitys ei kuitenkaan sisällä vasta 1 päivästä tammikuuta 1994 alkaen sovelletta- van niin sanotun pienjännittdirektiivin edellyttämiä muutoksia.

Sähkölaitoslupan voivat saada nykyisin ainoastaan Suomen kansalaiset ja kotimaiset yhteisöt ja laitokset. Esityksen mukaan tämä suomalaisuusrajoitus poistettaisiin.

Öljytuotteiden käytön rajoittamisesta voimalaitoksissa annetun direktiivin voimaansaattamiseksi ehdotetaan sähkölakia muutettavaksi niin, että asetuksella säädettäisiin öljytuotteiden käyttö voimalaitoksissa luvanvaraiseksi. Luvat myöntäisi kauppa- ja teollisuusministeriö direktiivissä määrätyillä edellytyksillä ja ehdoilla.

Sähköturvallisuutta koskevat muutosehdotukset liittyvät lähinnä sähkölaitteiden valvontaan ja tarkastukseen. Sähkölaitteiden turvallisuusvalvonnan keinovalikoimaa monipuolistetaan. Euroopan talousalueella valmistettuihin ja sieltä tuotaviin tuotteisiin sovelletaan direk-

tiivien mukaisia menettelyjä. Ne vaihtelevat valmistajan antamasta vaatimustenmukaisuuden vakuutuksesta koti- tai ulkomaisen tarkastuslaitoksen tyyppitarkastukseen sen mukaan, minkä direktiivin soveltamisalaan sähkölaitte kuuluu. Myös vaatimustenmukaisuuden osoittamiseen liittyvä merkki voidaan esityksen mukaan ottaa käyttöön. Valvonta ulotettaisiin myös Euroopan talousalueelle tapahtuvaan vientiin.

Esityksen mukaan Suomessa voitaisiin edelleen soveltaa sähkölaitteiden pakollista ennakotarkastusta pienjännittdirektiivin alaan kuuluihin sähkölaitteisiin ETA-sopimukseen sisältyvän poikkeuksen mukaisesti vuoden 1994 alkuun saakka. Ennen pienjännittdirektiivin käyttöönottoa markkinavalvonnan määrää ei tarvitse olennaisesti lisätä. Esityksessä on otettu huomioon ETA-sopimuksen voimaantulon jälkeen sähkölaitteiden markkinavalvonnassa tarvittavat menettelyt. Markkinavalvonnasta huolehtisi edelleen Sähkötarkastuskeskus.

Sähkölakiin esitetään lisäksi mahdollisuutta asetuksella rajata sen soveltamisalaa. Rajaaminen voisi tulla kysymykseen lähinnä sellaisissa tapauksissa, joissa ETA-sopimuksen mukaisen säännöksen käyttöönotto liittyy useamman lain alaan ja sähköturvallisuuden varmistamisen kannalta tarpeelliset määräykset on annettu jonkun muun lain kuin sähkölain nojalla.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samaan aikaan kuin ETA-sopimus. Voimaantuloajankohdasta säädettäisiin asetuksella.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	3	2. Direktiivien suhde voimassa olevaan lainsäädän-	
1. Nykytila	3	töön ja ehdotetut muutokset	12
1.1. Sähköhuolto	3	2.1. Sähköhuolto	12
1.1.1. Lainsäädäntö	3	2.2. Sähköturvallisuus	12
1.1.2. Käytäntö	3	2.2.1. Direktiivit ja sähkölain sovelta-	
1.1.3. ETA-sopimuksen liitteissä mainitut		misala	12
sähköhuoltoa koskevat direktiivit	4	2.2.2. Sähkölaitteiden ensivalvonta	13
1.2. Sähköturvallisuus	5	Yleistä	13
1.2.1. Lainsäädäntö	5	Testaus- ja tarkastuslaitokset	13
1.2.2. Käytäntö	6	Viranomaisvalvonta	14
Sähköturvallisuuden valvonnan or-		2.2.3. Markkinavalvonta	14
ganisaatio ja sen toiminnan rahoitus	6	2.2.4. Tuotevastuu	15
Standardien asema sähköturvalli-		3. Esityksen taloudelliset ja organisatoriset vaiku-	
suuden valvonnassa	7	tukset	16
Sähkölaitteiden ja hissien tarkastus	7	4. Asian valmistelu	16
Sähköturvallisuuden taso Suomessa	8	5. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista	17
1.2.3. ETA-sopimuksen liitteessä mainitut		YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	17
sähköturvallisuutta koskevat direk-	8	1. Lakiehdotuksen perustelut	17
tiivit	8	2. Voimaantulo	22
Tuotteiden valvonta	8	LAKITEKSTI	23
Nimenomaan sähkölaitteita koske-		LIITE	26
vat direktiivit	9		
Eräitä muita myös sähkölaitteita			
koskevia direktiivejä	10		
Tuotevastuudirektiivi	11		

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Sähköhuolto

1.1.1. Lainsäädäntö

Nykyinen sähkölaki (319/79) tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1980 ja sillä kumottiin vuonna 1928 annettu laki sähkölaitoksista (167/28). Sähkölaki sääntelee sähkön tuottamista, siirtoa, myyntiä ja sähköturvallisuutta. Sähkölakia on sittemmin muutettu neljästi. Tarkempia säännöksiä lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan sähköasetuksessa (925/79).

Sähkölailla luotiin lakisääteinen suunnittelu-järjestelmä sekä valtakunnalliselle että alueelliseksi tasolle. Sähkölaitostoiminta saatettiin luvanvaraiseksi kuten myös tärkeimpien voimalaitosten ja sähkönsiirtolaitteistojen rakentaminen.

Lakisääteinen sähköhuollon suunnittelu- ja lupajärjestelmä koettiin kuitenkin aikaa myöten liian raskaaksi. Huhtikuun alusta vuonna 1989 voimaan tulleen lainmuutoksen myötä luovuttiin sähköhuollon runkosuunnitelmasta ja sähköhuollon neuvottelukunnasta. Alueellinen sähköhuollon suunnittelujärjestelmä säilyi, mutta sitäkin kevennettiin. Lainmuutoksen jälkeen rakentamislupa tarvitaan vain sellaisille voimalaitoksille, joiden teho on vähintään 250 MW (megawattia). Luvan myöntää valtioneuvosto. Sähkölain mukaista lupaa ei kuitenkaan tarvita ydinvoimalaitokselle, vesivoimalaitokselle eikä sähkön tuonnille ja viennille, vaan niistä on omat lakinsa.

Alle 250 MW:n voimalaitoshankkeet ja sähkönsiirtolaitteistohankkeet on sisällytettävä sähköhuollon aluesuunnitelmaan tai niistä on tehtävä ilmoitus kauppa- ja teollisuusministeriölle. Jos ministeriö katsoo, ettei hanketta tule toteuttaa ilmoitetulla tavalla, ministeriö voi käynnistää siitä neuvottelut rakennuttajan ja aluetoimikunnan kanssa.

Sähkölaitos tarvitsee toimintaansa varten kauppa- ja teollisuusministeriön luvan (sähkölaitoslupa). Sähkölain mukaan sähkölaitos on yritys tai laitos, joka tuottaa tai siirtää sähköä taikka toimittaa sitä muuhun kuin omaan käyttöönsä. Sähkölaitoksena ei kuitenkaan pidetä sellaista sähköasetuksessa tarkemmin

määriteltyä laitosta, jonka merkitys yleiselle sähköhuollolle on vähäinen.

Lupa voidaan myöntää Suomen kansalaiselle taikka kotimaiselle yhteisölle tai laitokselle ja se myönnetään 15–40 vuodeksi. Lupa myönnetään, jos sähkölaitos on valtioneuvoston hyväksymien yleisten sähköhuollollisten tavoitteiden mukainen ja hakijalla on edellytykset huolehtia sähkölaitoksesta sähkölain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaisesti. Ministeriö ei siis voi luvan myöntämisessä käyttää tarkoituksenmukaisuusharhintaa.

Luvan myöntämisen edellytyksinä on, että 1) sähkölaitoksella on päätoimisesti palveluksessaan määrätty pätevyysvaatimukset täyttävä käytön johtaja ja sähkötöiden johtaja sekä että 2) sähkölaitos on organisatorisesti, teknisesti ja taloudellisesti kykenevä hoitamaan luvan kohteena olevaa sähköhuoltotehtävää.

Sähkölaitoslupa voidaan liittää sähköhuollon yhteistoiminnan ja suunnittelun sekä sähköturvallisuuden kannalta tarpeelliset ehdot. Ministeriö voi peruuttaa sähkölaitosluvan, jos sähkölaitos ei noudata sähkölakia ja sen nojalla annettuja määräyksiä eikä määräajassa ole poistanut puutteita.

1.1.2. Käytäntö

Suomen energiahuollossa jakelusähkölaitokset hoitavat sähkön toimittamisen valtaosalle sähkönkäyttäjiä. Sähkölaitosten liki 2,7 miljoonaiseen asiakaskuntaan kuuluvat maan kaikki taloudet, yritykset ja julkiset laitokset lukuunottamatta voimayhtiöiden asiakkaina olevia suurimpia prosessiteollisuusyksiköitä. Maassamme on noin 130 jakelulaitosta. Kaupungeissa toimivat sähkölaitokset ovat yleensä kehittyneet energialaitoksiksi hoitaessaan olennaisena tehtävänä sähkön ohella myös kaukolämmön ja viimeaikoina myös maakaasun hankinnan ja toimituksen toimialueensa kiinteistöille ja yrityksille.

Jakelusähkölaitokset hankkivat asiakkailleen toimitettavan sähkön joko omilta voimalaitoksiltaan tai tavallisemmin ostavat sen tukkumyymälästä toimivilta voimayhtiöiltä tai alueen teollisuusyrityksiltä. Voimayhtiöt harjoittavat päätoimintanaan sähkön tuotantoa, maahantuontia, suurvoimansiirtoa ja tukkumyyntiä. Voi-

mayhtiöt voidaan ryhmitellä valtion omistamiin voimayhtiöihin sekä muihin voimayhtiöihin, joiden omistajina ovat teollisuus, jakelusähkölaitokset ja valtion voimayhtiöt.

Vuonna 1991 oli maamme sähkön kokonaiskulutus noin 63 terawattituntia (= miljardia kilowattituntia). Teollisuuden osuus sähkön kulutuksesta on yli puolet. Kokonaiskulutus on kasvanut 1980-luvulla keskimäärin 5 % vuodessa.

Suomen sähkönhankinnan perustana on omassa maassa oleva tuotantokapasiteetti. Sähköä tuodaan Venäjältä ja Ruotsista sekä tilapäiskauppana myös jonkin verran Norjasta. Vuonna 1990 maamme sähkönkulutuksesta katettiin omalla tuotannolla 83% ja sähkön tuonnilla 17 %.

Maamme kantaverkosta, joka käsittää 400, 220 ja 110 kilovoltin johdot, on pääosa eli noin 76 % valtion voimayhtiöiden omistuksessa. Kantaverkkoon kuuluvat johtoyhteydet naapurimaihin ovat Imatran Voima Oy:n omistuksessa.

1.1.3. ETA-sopimuksen liitteissä mainitut sähköhuoltoa koskevat direktiivit

Euroopan yhteisöjen (EY) sisämarkkinat energiahuollon alalla suunnitellaan toteutettaviksi kolmessa vaiheessa. Ensimmäinen vaihe, johon kuuluvat sähkön ja maakaasun välittämistä koskevat niin sanotut transittdirektiivit ja maakaasun ja sähkön hintojen läpinäkyvyyttä koskeva niin sanottu transparenssidirektiivi, on jo toteutunut. Toisessa vaiheessa on tarkoitus kumota sähköntuotantoa ja verkoston rakentamista koskevat yksinoikeudet. Läpinäkyvyyden lisäämiseksi vertikaalisesti integroituneiden yritysten olisi erotettava toisistaan hallintotoimet, tuotanto, siirto ja jakelu. Samaa menetelytapaa käytettiin jo vapautettaessa tietoliikennemarkkinoita. Komission ehdottamiin määräyksiin sisältyy myös Third Party Access -periaate, joka toteutettaisiin rajoitetusti. Tämä tarkoittaa siirto- ja jakelusähkölaitosten päättämistä verkostoihin kohtuullista korvausta vastaan ja vapaana olevan kapasiteetin puitteissa. Tämän lisäksi voitaisiin määritellä jakelusähkölaitosten oikeuksien laajuus ja asettaa niille julkisia velvoitteita. Markkinoiden kolmannessa vaiheessa Third Party Access -periaatetta laajennettaisiin edelleen.

Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen energiaa koskevassa liitteessä IV mainituista direktiiveistä sähköhuoltoa koskevat energian sisämarkkinoiden luomiseen liittyvät hintojen läpinäkyvyyttä koskeva transparenssidirektiivi ja sähkön välittämistä koskeva transittdirektiivi sekä öljyn käytön rajoittamista sähkön tuotannossa koskeva direktiivi.

Neuvoston direktiivi öljytuotteiden käytön rajoittamisesta voimalaitoksissa (75/405/ETY, jäljempänä öljydirektiivi) on annettu vuonna 1975. Sen tarkoituksena on parantaa sähkön toimitusvarmuutta rajoittamalla öljytuotteiden käyttöä voimalaitoksissa ja tuottaa sähköä taloudellisesti useista ensisijaisista energialähteistä. Direktiivin mukaan uusien voimalaitosten rakentamiseksi, joissa käytetään ensisijaisesti ja pääasiallisesti öljypolttoaineita, sekä olemassa olevien voimalaitosten muuttamiseksi käyttämään näitä polttoaineita, vaaditaan voimalaitoksen sijaintivaltion asianomaisten viranomaisten ennakkolupa.

Lupa voidaan antaa vain seuraavissa tapauksissa:

- jos voimalaitoksen teho on vähemmän kuin 10 megawattia tai se on tarkoitettu pelkästään huippu- tai varaenergian tuottamiseen,

- jos öljytuotteita käytetään ainoastaan sytyttämiseen tai tukipolttoaineena,

- jos öljypolttoaine on jätetuote, jota ei voida käyttää tehokkaammin muihin tarkoituksiin,

- jos muiden polttoaineiden toimituksia ei voida varmistaa taikka jos niiden käyttöä ei voida harkita taloudellisista, teknisistä tai turvallisuussyistä,

- jos erityiset ympäristönsuojelulliset syyt vaativat öljytuotteiden käyttämistä voimalaitoksissa.

Ennen luvan myöntämistä lupaviranomaisen on määriteltävä, tulisiko laitos rakentaa siten, että siinä voidaan käyttää kivihiltä varapolttoaineena. Kaikista myönnettyistä luvista on ilmoitettava komissiolle.

Neuvoston direktiivi runkoverkkojen kautta tapahtuvasta sähkön siirrosta (90/547/ETY, jäljempänä transittdirektiivi) koskee sähkön siirtoa kolmansien osapuolten verkon kautta. Se koskee siirtoa suurjänniteverkoissa siirron liittyessä vähintään vuoden mittaiseen sähkökauppaan. Siirron alku- tai loppupisteen tulee olla jäsenvaltion alueella ja siirron tulee tapahtua

vähintään yhden jäsenvaltioiden välisen rajan yli.

Osapuolina ovat kussakin maassa siirrosta noilla alueilla vastaavat sähköyhtiöt. Siirtoehtojen tulee olla tasapuoliset ja kohtuulliset, eivätkä ne saa vaarantaa sähkön toimitusvarmuutta. Siirrossa tulee mahdollisimman tehokkaasti ottaa huomioon varavoiimakapasiteetin hyödyntäminen ja olemassa olevan järjestelmän tehokas käyttö. Ne runkoverkot ja niistä vastaavat yhteisöt, joita määräykset koskevat, on mainittu direktiivissä. ETA-sopimuksen energialiitteen mukaan direktiivi koskee Suomessa Imatran Voima Oy:n ja Teollisuuden Voiman siirto Oy:n suurjänniteverkkoja.

Runkoverkkoyhteisöt velvoitetaan ilmoittamaan EY:n komissiolle ja kansallisille viranomaisille jokaisesta siirtopyynnöstä, joka koskee vähintään yhden vuoden kestävästä sähkön toimitusta, sekä aloittamaan neuvottelut pyydetyin sähkön siirron ehdoista. Komissiolle ja kansallisille viranomaisille pitää ilmoittaa myös siirtosopimuksen solmimisesta tai neuvottelujen epäonnistumisesta.

Sopimusneuvottelujen raukeaminen voi johtaa EY:n lainsäädännön mukaiseen menettelyyn.

Neuvoston direktiivi yhteisön menettelyn toteuttamiseksi kaasusta ja sähköstä teollisilta käyttäjiltä perittävien hintojen avoimuuden takaamiseksi (90/377/ETY, jäljempänä transparenssidirektiivi) edellyttää, että sähköä ja kaasua teollisille käyttäjille toimittavat yritykset toimittavat EY:n tilastotoimistolle Eurostatille sähkön ja kaasun hinnat, käytettävät hintajärjestelmät sekä käyttäjien jaottelun ja vastaavat kulutusluokan määrät. Eurostat julkaisee kaksi kertaa vuodessa yleisessä muodossa teollisten käyttäjien kaasun ja sähkön hinnat sekä hintajärjestelmät. Eurostat ei saa kuitenkaan paljastaa liikesalaisuuksiksi luokiteltavia tietoja. ETA-sopimukseen sisältyvän tilastoja koskevan pöytäkirjan mukaan direktiivissä edellytetyt tiedot on toimitettava viimeistään vuodesta 1995 alkaen.

ETA-sopimuksen energialiitteessa mainittujen direktiivien lisäksi sähköhuoltoa koskee myös ETA-sopimukseen sisältyvä *neuvoston direktiivi liikkeenperustamisvapauden ja palvelujen tarjoamisen vapauden saavuttamisesta itsenäisten ammatinharjoittajien toiminnassa sähkön-, kaasun- ja vedenjakelussa sekä puhtaanapitoalveuissa (66/162/ETY)*. Direktiivi edellyttää sijoittautumisvapauden rajoitusten poistamista

sähkön, kaasun, veden ja höyryn tuotannossa, jakelussa, siirrossa tai kuljettamisessa. Jäsenvaltioiden on poistettava rajoitukset, jotka estävät muiden jäsenvaltioiden luonnollisia henkilöitä tai yhtiöitä sijoittautumasta tai tarjoamasta palveluja samoin edellytyksin ja oikeuksin kuin tämän maan omat kansalaiset.

1.2. Sähköturvallisuus

1.2.1. Lainsäädäntö

Suomessa sähköturvallisuutta valvotaan sähkölain nojalla. Sähköturvallisuuden kannalta keskeinen on sähkölain 4 §, joka kuuluu: ”Sähkölaitteet ja -laitteistot on niin suunniteltava, rakennettava, valmistettava ja korjattava sekä niitä on siten huollettava ja käytettävä, ettei niistä aiheudu henkeen, terveyteen tai omaisuuteen kohdistuvaa vaaraa, etteivät ne sähköisesti, sähkömagneettisesti tai muulla tavoin häiritse kohtuuttomasti ympäristöä ja ettei niiden toiminta häiriinny helposti sähköisesti tai sähkömagneettisesti.” Säännös kattaa sähkölaitteen ja -laitteiston elinkaaren syntyhetkestä (valmistus tai rakentaminen) käytöstä poistamiseen saakka ja määrittelee sekä vaadittavan turvallisuustason että vaaditun häiriönsieto- ja sallitun häiriön aiheuttamistason. Mainitun pykälän lisäksi sähkölaissa ei ole muita sähköturvallisuutta koskevia aineellisia säännöksiä.

Tarkemman sisältönsä 4 § saa niistä määräyksistä ja ohjeista, joita kauppa- ja teollisuusministeriö ja viranomaisestaavia hoitava julkisoikeudellinen yhdistys Sähkötarkastuskeskus (SETI) sähkölain 6 §:n nojalla antavat 4 §:ssä tarkoitetun vaaran ja häiriön välttämiseksi. Ministeriö antaa sellaiset määräykset ja ohjeet, joilla on merkittävää yhteiskunnallista vaikutusta, ja SETI antaa yksityiskohtaiset tekniset sekä niihin liittyvät hallinnolliset määräykset ja ohjeet.

Sähköturvallisuuden valvonta kohdistuu sähkölain mukaan lähinnä kolmeen kohdealueeseen. Ensinnäkin pyritään varmistamaan, että sähköalalla toimivilla elinkeinonharjoittajilla (suunnittelijoilla, valmistajilla, sähköurakoitsijoilla ja sähkölaitteistojen haltijoilla) on turvallisuustason saavuttamiseksi käytettävissään henkilö, jolla on tarvittava ammattitaito. Toiseksi valvotaan sähkölaitteistojen käyttöönottoa ja käyttöä. Kolmantena kohdealueena ovat

sähkölaitteet, jotka lain mukaan voidaan edellyttää tarkastettaviksi ennen niiden myyntiä tai käyttöönottoa.

Sähkölaki sisältää lisäksi säännökset valvontaa suorittavista tahoista, näiden oikeuksista valvontaa suoritettaessa, käytettävissä olevista pakkokeinoista sekä lain rikkomisesta seuraavista rangaistuksista. Laissa on myös ankanan vastuun periaatteelle perustuvia vahingonkorvaussäännöksiä sekä säännöksiä toisilleen haittaa tai vaaraa aiheuttavien sähkölaitteistojen haltijoiden velvollisuuksista ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin.

Sähkölain nojalla on annettu sähköasetus, asetus Sähkötarkastuskeskuksesta (428/79) sekä asetus puolustusministeriön ja puolustusvoimien sähkölaitteistoista ja voimalaitoksista (664/91). Lisäksi lain nojalla on annettu useita maksuasetuksia sekä lukuisia kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksiä ja Sähkötarkastuskeskuksen tiedonantoja.

Tiettyjä sähköturvallisuuden osa-alueita koskevia määräyksiä on mahdollista antaa myös eräiden muiden lakien, kuten työturvallisuuslain (299/58) ja rakennuslain (370/58) nojalla. Näiden lakien ja sähkölain soveltamisalat menevät siten osaksi päällekkäin, mutta käytännössä tämä vähäinen päällekkäisyys ei ole tähän mennessä aiheuttanut ongelmia. Myös teletoimintalaissa (183/87) ja radiolaissa (517/88) on lähdetty siitä, että lain nojalla voitaisiin tietyissä rajatuissa tapauksissa antaa sähköturvallisuuttakin koskevia määräyksiä.

Tuoteturvallisuuslakia (914/86) voidaan soveltaa sähkölaitteisiin ja niiden myynnin valvontaan niiltä osin, kun kulutustavaran ominaisuudessa olevien sähkölaitteiden terveys- ja omaisuusvaarojen ehkäisemisestä ei ole sähkölaissa säädetty. Suomen voimassa olevan tuoteturvallisuuslain mukaan sähkö ei ole tuote.

1.2.2. Käytäntö

Sähköturvallisuuden valvonnan organisaatio ja sen toiminnan rahoitus

Suomessa sähköturvallisuutta valvoo kauppa- ja teollisuusministeriön alaisuudessa sekä sen vahvistaman toimintasuunnitelman ja talousarvion mukaisesti julkisoikeudellinen yhdistys Sähkötarkastuskeskus (SETI). Lisäksi merkittävä osa sähkölaitteistojen valvonnasta on sähkölaitosten tehtävänä.

SETIn jäsenistö koostuu sellaisista valtakunnallisesti merkittävistä yhdistyksistä ja yhteisöistä, joihin SETIn valvonta- ja tarkastustoiminnot kohdistuvat. Jäsenistössä ovat edustettuina myös sähköalan ammattiryhmät ja asian tuntijat. SETIn toiminnan tarkoituksena ei ole voiton tai muun taloudellisen edun hankkiminen. SETIn asema ja tehtävät sähköturvallisuusviranomaisena on määrätty sähkölailla sekä Sähkötarkastuskeskuksesta annetulla asetuksella.

SETIn tehtävänä on valvoa sähkölaitteiden ja -laitteistojen suunnittelua, rakentamista, valmistamista, korjaamista, huoltoa ja käyttöä näihin liittyvine tarkastus- ja koestustehtävien sähköalan säädösten ja kauppa- ja teollisuusministeriön määräysten ja ohjeiden mukaan. Tehtäviin kuuluu lisäksi valmistella näihin toimintoihin liittyviä määräyksiä ja antaa niitä täydentäviä ohjeita. Ministeriön määräyksellä tai suostumuksella SETI voi hoitaa myös muita kuin edellä esitettyjä valvonta-, tarkastus- tai koestustehtäviä.

SETIn tehtävänä on myös seurata erityisesti sähköalan turvallisuusmääräysten ja standardoinnin kotimaista ja ulkomaista kehitystä ja osallistua sähköturvallisuusalan kansainväliseen yhteistoimintaan. Yhteistoimintaan kuuluu yhteydenpito muihin kotimaisiin valvonta- ja tarkastusviranomaisiin. Edelleen SETIn tehtäviin kuuluu sähköturvallisuutta koskeva kehitys-, julkaisu-, neuvonta- ja tiedotustoiminta.

Sähkölain nojalla suoritetusta valvonta- ja tarkastustoiminnasta sekä SETIn muista suoritteista aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi peritään maksuja, joiden perusteet säädetään asetuksella ja joita määrättäessä on soveltuvin osin noudatettava, mitä valtion maksuperustelaissa (980/73) on säädetty. SETIn varsinaisen toiminnan nettomääräiset tuotot olivat vuonna 1991 tuloslaskelman mukaan 78,6 miljoonaa markkaa (Mmk). Varsinaisen toiminnan kulut sekä käyttöomaisuudesta tehdyt poistot olivat vastaavasti 77,5 Mmk. Kertyneet tuotot jakaantuivat toiminta-alueittain seuraavasti: sähkölaitteiden ennakkotarkastus ja markkinavalvonta 53 % (41,9 Mmk), hissi- ja nostolaitetarkastus ja valvonta 23 % (17,8 Mmk), sähkölaitteistojen tarkastus ja valvonta 8 % (6,4 Mmk), sähköurakoinninvalvonta 11 % (8,5 Mmk) sekä julkaisutoiminta ja koulutus 5 % (4,0 Mmk). Viranomaistoimintojen kustannusten korvaamiseksi perityt maksut olivat

vuonna 1991 93 % (73,2 Mmk) kaikista varsinaisen toiminnan tuotoista.

Standardien asema sähköturvallisuuden valvonnassa

Sähköalalla on kansainvälisellä standardointityöllä pitkät perinteet. Alan yleismaailmallista standardointityötä tekee International Electrotechnical Commission-järjestö eli IEC. Viime vuosina on erityisesti eurooppalaista sähköalan standardointityötä vauhdittanut standardien korostunut asema EY:n pyrkimyksissä kaupan teknisten esteiden poistamiseen. Tämä työ on keskittynyt EY- ja EFTA-maiden sähköalan standardointijärjestöön nimeltään European Committee for Electrotechnical Standardization eli CENELEC. Sähköalalla vastaa Suomessa SFS-standardien valmistelusta Suomen sähköteknillinen standardisoimisyhdistys SESKO ja ne julkaisee Suomen Standardisoimisliitto SFS. Sähkötarkastuskeskuksen osallistuminen IEC- ja CENELEC-järjestöjen työhön tapahtuu SESKOn kautta. Kansainvälisissä sähköalan standardisoimisjärjestöissä Suomen edustajana on SESKO.

Suomen sähkölaitteiden rakennemääräyksissä on pitkälle sopeuduttu kansainvälisiin turvallisuusstandardeihin viittaamalla sähkölaitteen rakenne- ja koestusmääräyksiä koskeissa ohjeissa niihin. Pääsääntö on, että jos on olemassa kansainvälinen CENELEC- tai IEC-standardi, sovelletaan sitä sähkölaitteen rakennemääräyksenä. Mikäli kumpaakaan kansainvälistä standardia ei jostakin sähkölaitteesta ole, sovelletaan yhteispohjoismaisesti sovittua suositusta. Vasta mikäli yhteispohjoismaista suositusta ei ole, sovelletaan kansallisia standardeja tai SETIn omia määräyksiä. Vuonna 1990 oli SETIn omia E-sarjan rakenne- ja koestusmääräysjulkaisuja vielä noin 90 kappaletta, kun vuonna 1991 voimassa olevien omien kansallisten E-sarjan julkaisujen lukumäärä oli enää 22.

Sähkölaitteistojen kansainvälinen standardointityö ei ole yhtä pitkällä kuin sähkölaitteiden, mutta niiltä osin kun standardeja on ollut käytettävissä, on niitä käytetty hyväksi ja viitattu niihin.

SETIn määräyksissä ja ohjeissa on viittaus n. 300 sähkölaitteita tai -laitteistoja koskevaan joko kansalliseen tai kansainväliseen standardiin.

Sähkölaitteiden ja hissien tarkastus

Merkittävä osa myyntiin tulevista sähkölaitteista on tarkastutettava ja hyväksyttävä SETI:ssä ennen niiden tuloa markkinoille sähkölaitteiden ennakkotarkastuksesta ja valvonnasta annetun kauppaja- ja teollisuusministeriön päätöksen (234/84) mukaisesti. Viime vuosina on SETIn ennakkotarkastukseen jätetty n. 13 000 sähkölaitetta, joista vähän alle 1 000 on tarkastuksessa hylätty määräystenvastaisina. Puolessa näistä on ollut turvallisuuden kannalta oleellinen puute ja muissa sellainen määräystenvastaisuus, ettei laitetta ole voitu hyväksyä ennenkuin testauksin on osoitettu, että puute on korjattu.

Ennakkotarkastuspakon alaisuuteen kuuluu esimerkiksi vahvavirtaverkkoon liitettäviksi tarkoitettuja suuren yleisön käyttöön tulevien tilojen kiinteitä, puolikiinteitä taikka pistotulppaliitäntäisiä sähkölaitteita ja sähkölaitteiston osia. Ennakkotarkastuksen laajuutta harkittaessa on haluttu varmistaa, että maallikoiden käyttöön tulevat sähkölaitteet ovat turvallisia. Toisena kriteerinä on pidetty sitä, että suojalaitteet toimivat aiotulla tavalla. Myös sellaiset sähkölaitteet, joiden määräysten vastainen toiminta voi aiheuttaa välittömän ja laajan vaaratilanteen, ovat kuuluneet tarkastuksen piiriin. Sen sijaan esimerkiksi paristokäyttöiset taskulampit ja leikkikalut eivät ole kuuluneet ennakkotarkastuksen piiriin, koska niistä ei voi aiheutua sähköä aiheuttamaa vaaraa.

SETillä on oikeus mainitun kauppaja- ja teollisuusministeriön päätöksen mukaisesti hyväksyä sähkölaitteita myös ulkomaisen tarkastuslaitoksen suorittaman tarkastuksen perusteella. SETI on mukana useissa kansainvälisissä järjestelyissä, joiden perusteella sähkölaitteelle voidaan saada todistus vaatimustenmukaisuudesta (sertifioida) Suomessa ja sama todistus kelpaa kymmenissä muissa maissa ilman, että SETIn tekemiä testejä toistetaan. Vastavuoroisesti SETI kelpuuttaa järjestelyssä mukana olevan ulkomaisen tarkastuslaitoksen antaman sertifikaatin hyväksymisensä perustaksi. Vuonna 1991 Suomessa markkinoille tulleista sähkölaitteista 50 % hyväksyttiin aiemmin muualla suoritetusta testauksesta peräisin olevien dokumenttien perusteella.

Vastavuoroisista sertifiointijärjestelyistä vanhin on pohjoismainen Nordic Certification Service. EY- ja EFTA-maat kattaa Cenelec Certification Agreement (CCA). Maailmanlaa-

juiseen CB-sertifikaattijärjestelyyn kuuluu nykyisin 30 maata. SETI on liittynyt myös eristettyjen vahvavirtajohtojen tyyppitarkastusta koskevaan HAR-sopimukseen, joka kattaa EY- ja EFTA-maat.

Teollisuuden käyttämille sähkökäyttöisille työstökoneille ja sähkölaitteille ei ole vaadittu ennakkotarkastusta, vaan niiden turvallisuudesta on varmistauduttu muulla valvonnalla.

SETI on suorittanut ennakkotarkastuksen ja hyväksynnän lisäksi sähkölaitteiden markkinatarkkailua muun muassa niiden myyntipaikoilla ja kotimaisissa valmistuspaikoissa. Toiminnan laajuus on kuitenkin voitu ennakkovalvonnan ansiosta pitää vähäisenä, noin 200 tarkastuksena vuodessa.

SETI tarkastaa sähkökäyttöisiä hissejä ja nostureita sekä valvoo niiden asennus-, korjaus- ja huoltotöitä. Hissi- ja nostolaitetarkastuksia tehdään uusille hisseille käyttöönottotarkastuksina noin 1500 vuodessa ja määräaikaistarkastuksina jo käytössä oleville hisseille vuosittain noin 21 000. Hissien ja nostolaitteiden kunto riippuu oleellisesti niiden huollosta ja kunnossapidosta. Turvallisuuden kannalta on keskeisintä sähköisesti ohjattujen laitteiden toiminta. Tarkastustoiminnan painopiste on selaisissa hisseissä, liukuportaissa, hiihtohisseissä ja muissa sähkölaitteissa, joita käyttää suuri yleisö ja joiden turvallisuudesta käyttäjällä itsellään ei ole edellytyksiä varmistua.

Sähköturvallisuuden taso Suomessa

Suomessa on sähkötapaturmia tilastoitu vuodesta 1930 lähtien. Maassamme on viimeisen 62 vuoden aikana (1930 — 1991) menehtynyt sähkötapaturmissa 793 henkilöä. Sähkötapaturmissa kuolleiden määrä on noin 0,2 % kaikista tapaturmiin kuolleiden määrästä.

Pysyvän vamman aiheuttaneita sähkötapaturmia on 62 vuoden ajanjakson (1930—1991) aikana Suomessa tilastoitu 100. Kuolemaan päätyneiden ja muiden vakavien sähkötapaturmien lisäksi on tilastoitu vuosittain keskimäärin 140 lievempää onnettomuutta, jotka ovat aiheuttaneet uhreille ohimeneviä vammoja.

Kuolemaan päätyneet sähkötapaturmat ja sähkön kokonaiskulutuksen kasvu viimeisen 20 vuoden (1972—1992) aikana antavat vertailukohdan sähköturvallisuuden kehittymiselle. Sähkön kokonaiskulutus oli vuonna 1972 noin 25 TWh (1 TWh = 1 miljardi kilowattituntia) ja

vuonna 1991 noin 63 TWh. Kuolemaan päätyneiden sähkötapaturmien vuotuinen keskiarvo kymmenen viime vuoden ajalta (1982—1991) on 5,6. Sitä edeltävän kymmenvuotiskauden 1972—1981 vuotuinen keskiarvo on 9,7. Vaikka viimeisen 20 vuoden aikana sähkön käyttö on kasvanut 2,5 kertaiseksi, on tapaturmissa menehtyneiden määrä laskenut puoleen. Tapaturmien määrän pienenemisen voidaan katsoa johtuneen sähkölaitteiden ja -asennusten paranemisesta, tehokkaammasta tarkastustoiminnasta, lisääntyneestä sähköalan ammattitaidosta ja valistustyöstä.

Noin 62 % kuolemaan johtaneista sähkötapaturmista on tapahtunut pienjännitteellä (pääjännite alle 440 V) ja vaihejännite eli tavallinen sähköverkon jakelujännite (220 V - 230 V) on aiheuttanut suurimman osan pienjännitetapaturmista. Sähkötapaturmissa menehtyneistä on ollut noin 70 % sähköalalla ammattitaidottomia eli maallikoita.

1.2.3. ETA-sopimuksen liitteessä mainitut sähköturvallisuutta koskevat direktiivit

Tuotteiden valvonta

Euroopan yhteisöjen sisämarkkinoiden eräänä keskeisenä periaatteena on, että tuotteet, joiden määräysten mukaisuus on osoitettu direktiivien säännösten mukaisesti, saavat liikkua vapaasti koko EY:n alueella, eivätkä valtiot voi esittää sellaisia kansallisia vaatimuksia, jotka muodostuisivat vapaan liikkumisen esteeksi. Myös sähkölaitteet kuuluvat tuotteisiin, joihin tätä periaatetta sovelletaan. ETA-sopimuksen mukaan periaatetta sähkölaitteiden vapaasta liikkumisesta sovelletaan Euroopan talousalueeseen kokonaisuudessaan.

Ennenkuin tuote voi liikkua vapaasti, on valmistajan tai sen, joka tuo tuotteen markkinoille, varmistettava, että tuote täyttää sille asetetut vaatimukset. Vaatimustenmukaisuuden osoittamiseen liittyviä testaus- ja tarkastustoimenpiteitä kutsutaan *ensivalvonnaksi*. Direktiiveissä olevat ensivalvontaan liittyvät säännökset poikkeavat toisistaan sen mukaan, onko kyseessä niin sanotun vanhan menettelytavan mukainen, vai vuoden 1985 jälkeen annettu niin sanotun uuden menettelytavan mukainen direktiivi.

Vanhan menettelytavan mukaisissa direktiiveissä määritellään tuotteiden vaatimukset yk-

sityiskohtaisesti, mutta vaatimustenmukaisuuden osoittamistavoista ei aina ole tarkemmin säädetty. Nämä direktiivit ovat luonteeltaan siinä mielessä vapaaehtoisia, että valmistaja voi valita, noudatetaanko direktiivin menettelyjä vaatimustenmukaisuuden toteuttamiseksi, jolloin tuote liikkuu vapaasti koko ETA:ssa, vai sen maan kansallisia säännöksiä, jonka alueella tuotetta markkinoidaan. Uuden menettelytavan mukaisissa direktiiveissä säädetään ainoastaan oleellisista turvallisuus- ja muista vaatimuksista. Tuotteen teknisistä yksityiskohdista laativat eurooppalaiset standardisointijärjestöt harmonisoituja standardeja. Nämä on puolestaan otettava kansallisiksi standardeiksi. Käytännössä näitä standardeja on noudatettava, vaikka yleensä näihin direktiiveihin sisältyy myös menettelyjä, joilla valmistaja voi osoittaa tuotteen olevan turvallisuusvaatimusten ja muiden vaatimusten mukainen, vaikka se ei ole standardien mukainen.

Uuden menettelytavan mukaisissa direktiiveissä on säädetty, miten tuotteen vaatimustenmukaisuus on osoitettava. Valmistajalla on tavallisesti valittavissa useampi keino vaatimustenmukaisuuden osoittamiseksi. Silloin kun direktiivissä vaaditaan erityistä sertifikaattia vaatimustenmukaisuuden osoittamiseksi, käytetään ulkopuolista testaus- tai tarkastuslaitosta (niin sanottu kolmas osapuoli), jolle tapauksesta riippuen kuuluu varmentamistoimenpiteitä lopputuotteen testauksesta valmistusprosessin laatujärjestelmän tarkastamiseen. Vaatimustenmukaiseen tuotteeseen kiinnitetään CE-merkki, jonka jälkeen se voi liikkua sopimuksen voimaan tultua vapaasti ETA:n alueella.

Niihin tuoteryhmiin, joita varten yhdenmukaistettuja säädöksiä ei ole laadittu, voidaan kunkin maan alueella soveltaa kansallisia säännöksiä. ETA-sopimuksen 11 ja 12 artiklaan kuitenkin sisältyy Rooman sopimuksen periaate, jonka mukaan tuonnin ja viennin määrällinen rajoittaminen ja vaikutuksiltaan vastaavat toimenpiteet (kaupan tekniset esteet) ovat kiellettyjä. ETA-sopimuksen mukaan on sopimusta sovellettaessa otettava huomioon EY:n tuomioistuimen oikeuskäytäntö, jonka mukaan yhdessä jäsenvaltiossa laillisesti valmistetun ja markkinoidun tuotteen on päästävä periaatteessa esteettä myös muiden jäsenvaltioiden alueelle (Cassis de Dijon-periaate). Käytännössä näillä säännöksillä ei ole sähkölaitteiden kannalta kovin suurta merkitystä, sillä suurin osa niistä kuuluu jonkin ETA-sopimukseen

sisältyvän direktiivin alaan, jolloin siis Cassis de Dijon-periaatetta ei sovelleta. Lisäksi ETA-sopimuksen 13 artikla sisältää myös Rooman sopimuksen 36 artiklan periaatteen, jonka mukaan tuonti tai vienti voidaan kieltää tai niitä rajoittaa, jos turvallisuus-, terveydelliset tai muut artiklassa mainitut syyt sitä edellyttävät.

Nimenomaan sähkölaitteita koskevat direktiivit

Neuvoston direktiivin tietyllä jännitealueella toimivia sähkölaitteita koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä (73/23/ETY, jäljempänä pienjännitedirektiivi) mukaan sähkölaite voidaan saattaa markkinoille vain, jos se on valmistettu voimassa olevan hyvän turvallisuusteknisen käytännön mukaisesti niin, että se ei oikein asennettuna, huollettuna ja käyttötarkoituksensa mukaisesti käytettynä aiheuta vaaraa ihmisille, kotieläimille tai omaisuudelle.

Pienjännitedirektiivissä sähkölaitteella tarkoitetaan kaikkia vaihtovirralla nimellisjännitealueella 50—1000 V ja tasavirralla nimellisjännitealueella 75—1500 V toimivia sähkölaitteita. Soveltamisalueen ulkopuolelle jäävät ne sähkölaitteet, joista on laadittu omat direktiivit, eikä niissä sähköisen vaaran yhteydessä viitata pienjännitedirektiiviin. Lisäksi muun muassa kotitalouksiin tarkoitettut pistotulpat ja -rasiat, joita koskevia säännöksiä ei ole vielä onnistuttu harmonisoimaan, eivät kuulu pienjännitedirektiivin alaan.

Laitteiden turvallisuuden osalta riittää valmistajan vakuutus siitä, että laite täyttää direktiivissä määritellyt turvallisuustavoitteet.

ETA-sopimukseen sisältyvän siirtymäsäännöksen mukaan pienjännitedirektiiviä on noudatettava Suomessa, Ruotsissa ja Islannissa 1 päivästä tammikuuta 1994 lähtien.

Neuvoston direktiivissä sähkömagneettista yhteensopivuutta koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä (89/336/ETY, jäljempänä EMC-direktiivi) määritellään sähkömagneettista yhteensopivuutta koskevat suojausvaatimukset. Tätä direktiiviä sovelletaan laitteisiin, jotka ovat omiaan aiheuttamaan sähkömagneettisia häiriöitä tai joiden toimintaan sellainen häiriö on omiaan vaikuttamaan.

Direktiivi on tullut voimaan vuoden 1992 alusta. EY:n neuvosto on kuitenkin syntyneiden käytännön ongelmien takia julkaissut direktiivin muutoksen (92/31/ETY) alunperin

vuoden mittaiseksi aiotun siirtymäajan jatkamisesta vuoden 1995 loppuun asti. Sellaisia kansallisia määräyksiä, jotka ovat voimassa 30 päivänä kesäkuuta 1992, voidaan soveltaa EY-maissa siirtymäkauden ajan. Tämä muutos ei sisälly ETA-sopimukseen, joten sen voimaantulosta on erikseen päätettävä ETA-sopimuksen päätöksentekomekanismin mukaisesti.

Neuvoston direktiiviä räjähdysvaarallisissa tiloissa käytettäviä sähkölaitteita koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä (76/117/ETY, jäljempänä Ex-direktiivi), *neuvoston direktiiviä räjähdysvaarallisissa tiloissa käytettäviä, tietyn tyyppisellä suojuksella varustettuja sähkölaitteita koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä* (79/196/ETY, muutokset 84/47/ETY, 88/571/ETY, 88/665/ETY ja 90/487/ETY) sekä *neuvoston direktiiviä räjähdysvaarallisissa tiloissa kaivoskaasuille alttiissa kaivoksissa käytettäviä sähkölaitteita koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä* (82/130/ETY, muutokset 88/35/ETY ja 91/269/ETY) sovelletaan räjähdysvaarallisissa tiloissa käytettäväksi soveltuviin sähkölaitteisiin.

Räjähdysvaarallisten tilojen sähkölaitteiden tulee olla joko yhdenmukaistettujen teknisten standardien mukaisia tai niiden on vastattava samaa turvallisuustasoa, mitä standardit edellyttävät, jos ne eivät ole standardien mukaisia. Vaatimustenmukaisuus on osoitettava pääsääntöisesti tyyppitarkastuksen perusteella annetulla vaatimustenmukaisuustodistuksella.

Valmistaja voi valita joko direktiivin mukaisen menettelyn vaatimustenmukaisuuden osoittamiseksi tai vaihtoehtoisesti sen valtion, jonka alueelle tuotetta markkinoidaan, kansallisten määräysten mukaisen menettelyn. Direktiivien mukaiset tuotteet saavat liikkua vapaasti koko Euroopan talousalueella.

Tyyppitarkastukseen liittyy tarkastuksen suorittajan velvollisuus toimittaa yksityiskohtaisia laitetta ja tarkastusta koskevia asiakirjoja tiedoksi muille jäsenvaltioille.

Neuvoston direktiivin lääkinnässä tai eläinlääkinnässä käytettäviä sähkölaitteita koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä (84/539/ETY, jäljempänä sähkökäyttöisiä lääkintälaitteita koskeva direktiivi) soveltamisalueeseen kuuluvat sellaiset ihmisten ja eläinten lääkinnälliseen käyttöön tarkoitetut sähkölaite-ryhmät, jotka on lueteltu direktiivin liitteessä. Nämä laitteet on päästettävä vapaasti markki-

noille, kun valmistaja tai hänen edustajansa on antanut vaatimustenmukaisuusvakuutuksen.

Eräitä muita myös sähkölaitteita koskevia direktiivejä

Neuvoston direktiiviä sähköllä toimivien hissejä koskevien jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä (84/529/ETY, jäljempänä hissidirektiivi; muutokset 86/312/ETY ja 90/486/ETY) sovelletaan kiinteästi asennettuihin sähkö- ja hydraulikäyttöisiin nostolaitteisiin. Soveltamisalasta on suljettu pois muun muassa sotilaallisiin tai tieteellisiin tarkoituksiin, yksinomaan tavaroiden kuljettamiseen tarkoitetut hissit sekä erikseen määritellyt erikoishissit.

Hisseille voidaan tehdä käyttöönottotarkastuksia, mutta tarkastusten on oltava direktiivin mukaisia. Hisseille voidaan tehdä myös määräaikaistarkastuksia kansallisten määräysten mukaisesti. Kansalliset määräykset eivät saa direktiivin soveltamisalaan kuuluville hisseille olla tiukempia kuin direktiivissä esitetyt vaatimukset ja testit.

Määrätyt hissien osat tai komponentit on direktiivin mukaisesti tyyppitarkastettava. Niiden katsotaan täyttävän direktiivin vaatimukset, kun ne on varustettu EY:n tyyppitarkastusmerkillä ja niistä on valmistajan antama direktiivin 84/528/ETY mukainen vaatimustenmukaisuustodistus.

Hissien sähköasennusten on oltava yhdenmukaistettujen standardien EN 81—1 ja EN 81—2 mukaisia. Jos yhdenmukaistettuja standardeja ei ole, sähköasennusten on oltava sen maan kansallisten määräysten mukaisia, mihin hissi asennetaan.

Hissidirektiivin rinnalla sovelletaan edelleen myös kansallisia määräyksiä. Valmistaja voi vapaasti valita kumpaa järjestelmää käytetään.

Neuvoston direktiivi koneita koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä (89/392/ETY, jäljempänä koneturvallisuusdirektiivi; muutos 91/368/ETY) määrittelee koneisiin yleisesti sovellettavat oleelliset terveydelliset ja turvallisuusvaatimukset täydennettyinä tiettyjä koneryhmiä koskevilla yksityiskohtaisemmilla vaatimuksilla.

Koneturvallisuusdirektiivissä koneella tarkoitetaan mekaanisesti toisiinsa liitettyjen osien tai komponenttien yhdistelmää, jossa ainakin yksi osa tai komponentti on liikkuva ja jossa

on tarvittavat hallintalaitteet sekä ohjaus- ja energiansyöttöpiirit.

Direktiivin soveltamisalaa laajennettiin 20 päivänä kesäkuuta 1991 koskemaan myös liikuvia koneita ja nostolaitteita lukuunottamatta henkilönostolaitteita, joita koskee edellä mainittu hissidirektiivi.

Jos koneeseen liittyvät vaarat, joihin koneeturvallisuusedirektiivissä viitataan, kuuluvat jonkin erikoisdirektiivin soveltamisalaa, ei koneeturvallisuusedirektiiviä niiltä osin sovelleta. Poikkeuksena mainitaan erikseen koneet, joihin liittyvä vaara on pääasiassa sähköstä johtuva, jolloin sovelletaan yksinomaan pienjännitedirektiiviä.

Koneturvallisuusedirektiivin alaan kuuluviin tuotteisiin sisältyy usein myös komponentteja, joihin sovelletaan sähköalan määräyksiä ja standardeja. Ennen koneen markkinoille päättämistä on valmistajan tai hänen edustajansa osoitettava sen vaatimustenmukaisuus. Direktiivissä erikseen mainituille vaarallisille koneille on tehtävä tyyppitarkastus, jos valmistaja ei noudata yhdenmukaistettuja standardeja tai niitä ei ole. Tyyppitarkastuksen tekee päteväksi todettu tarkastuslaitos.

Jäsenvaltioiden on saatettava koneturvallisuusedirektiivin mukaiset menettelyt voimaan vuoden 1993 alusta. Kuitenkin vuoden 1992 lopussa voimassa olevien kansallisen määräysten mukaisten koneiden markkinointi ja käyttöönotto voidaan sallia vuoden 1994 loppuun saakka.

Neuvoston direktiivissä rakennusalan tuotteita koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä (89/106/ETY, jäljempänä rakennustuotedirektiivi) esitetään rakennustuotteelle kuusi olennaista vaatimusta, jotka rakennustuotteen tulee täyttää. Direktiivi tuli EY:ssä voimaan vuonna 1991 ja se on luonteeltaan pakollinen.

Rakennustuotedirektiiviä sovelletaan rakennustuotteisiin, joilla tarkoitetaan tuotteita, jotka on valmistettu käytettäväksi pysyvänä osana rakennuskohteessa mukaanlukien sekä talonrakennus- että maa-, sillan- ja vesirakennustyöt. Olennaisista vaatimuksista käyttöturvallisuutta koskeva edellyttää muun muassa, että rakennuskohde on suunniteltava ja rakennettava siten, ettei sitä käytettäessä tai huollettaessa aiheudu mitään onnettomuusvaaraa, esimerkiksi sähkötapaturman vaaraa.

Rakennustuotteen vaatimuksenmukaisuuden osoittamiseksi kulloinkin käytettävä menetelmä

tai menetelmien yhdistelmä riippuu asianomaisista tuotteista tai tuoteryhmää koskevista vaatimuksista. Rakennustuotedirektiivin alaan liittyvä yhdenmukaistettujen standardien laatimistyö on vasta käynnistymässä. Vaatimustenmukaisuus voidaan toistaiseksi siten osoittaa joko direktiivin mukaisella eurooppalaisella teknisellä hyväksynnällä tai kansallisella teknisellä spesifikaatiolla.

ETA-sopimukseen sisältyy myös *neuvoston päätös kulutustavaroiden käytöstä aiheutuvia vaaroja koskevasta nopeasta yhteisön tietojenvaihtojärjestelmästä* (89/45/ETY; muutos 90/352/ETY), joka velvoittaa jäsenvaltioita välittömästi tiedottamaan vaaralliseksi toteamansa kulutustavaran markkinoinnille asettamista rajoituksista siten, että muut Euroopan talousalueen valtiot saavat siitä tiedon. Ilmoitukseen on liitettävä sangen seikkaperäiset tiedot tuotteesta. Toisaalta perustelluissa tapauksissa muiden valtioiden on käsiteltävä välitettyä tietoa salassapidettävänä.

Päätöstä sovelletaan kaikkiin kulutustavaroihin, siis myös sähkölaitteisiin, lukuun ottamatta ammatilliseen käyttöön tarkoitettuja tuotteita sekä sellaisia tuotteita, joita koskeviin direktiiveihin sisältyy vastaavaa ilmoitusmenettelyä koskevat määräykset.

Tuotevastuudirektiivi

Neuvoston direktiivi tuotevastuuta koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä (85/374/ETY, jäljempänä tuotevastuudirektiivi) koskee valmistajan korvausvastuuta tuotteen aiheuttamista vahingoista. Tuotteella tarkoitetaan direktiivissä kaikkia irtaimia esineitä lukuun ottamatta riistaa ja maatalouden alkutuotteita. Siten se koskee myös sähkölaitteita. Direktiivissä todetaan lisäksi erityisesti, että myös sähkö katsotaan tuotteeksi, toisin kuin Suomen tuotevastuulaissa. Valmistajaksi taas katsotaan myös se, joka tuo tuotteen Euroopan talousalueelle sen ulkopuolelta. Mikäli valmistajaa ei voida osoittaa, vahingonkorvausta voidaan vaatia tiettyssä järjestyksessä myös muilta tuotteen myyneiltä tai välittäneiltä.

Direktiivillä ei vaikuteta niihin oikeuksiin, joita vahinkoa kärsineellä on direktiivin julkaisuhetkellä olemassa olevien erityisten vastuujärjestelmien nojalla.

2. Direktiivien suhde voimassaolevaan lainsäädäntöön ja ehdotetut muutokset

2.1. Sähköhuolto

Voimassa olevan sähkölain mukaan sähkölaitoslupa voidaan myöntää vain Suomen kansalaiselle taikka kotimaiselle yhteisölle tai laitokselle. Liikkeenperustamisvapauden ja palvelujen tarjoamisen vapauden saavuttamisesta itsenäisten ammatinharjoittajien toiminnassa sähkön-, kaasun- ja vedenjakelussa sekä puhtaanaipalveluissa annetun direktiivin mukaan sähkölaitoslupan myöntämisestä ei voida rajata vain suomalaisiin. Sähkölaitoslupan saantia ei ehdotuksen mukaan rajattaisi vain ETA-valtioiden kansalaisiin ja yrityksiin, vaan luvan voisivat saada kaikki ulkomaalaiset henkilöt, yhteisöt ja laitokset.

Nykyisen sähkölain mukaan vähintään 250 megawatin voimalaitoksen rakentamiseen on saatava valtioneuvoston lupa. Lakiin ehdotetaan lisäystä, jonka mukaan nykyisten luvan edellytysten ja ehtojen lisäksi luvan myöntämisessä olisi otettava huomioon ne edellytykset ja lupaan olisi liitettävä ne ehdot, joita Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset edellyttävät, siten kuin asetuksella säädetään. Asetuksella säädettäisiin, että näitä edellytyksiä ja ehtoja olisivat öljytuotteiden käytön rajoittamisesta voimalaitoksissa annetussa direktiivissä mainitut edellytykset ja ehdot.

Öljydirektiivin määräysten toimeenpanemiseksi Suomessa alle 250 megawatin voimalaitosten rakentaminen ehdotetaan myös luvanvaraiseksi, mikäli Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset sitä edellyttävät. Samoin ehdotetaan luvanvaraiseksi polttoaineen muuttaminen toiseksi olemassa olevissa voimalaitoksissa sekä yli että alle 250 megawatin voimalaitoksissa. Mainitut luvat myöntäisi kauppa- ja teollisuusministeriö. Luvanvaraisuudesta säädettäisiin asetuksella. Luvanvaraisuus koskisi uusia öljytuotteita polttoaineena käytäviä voimalaitoksia sekä olemassa olevien voimalaitosten polttoaineen muuttamista öljypolttoaineeksi.

Kaasun ja sähkön hintojen avoimuuden parantamista koskevan transparenssidirektiivin toimeenpanosta Suomessa huolehtisi tilastokeskus. Tilastokeskus keräisi yrityksiltä tarvittavat tiedot ja toimittaisi ne EY:n tilastotoimistolle. Tiedot on toimitettava viimeistään vuoden

1995 alusta alkaen. Tietojen luovuttamisesta säädettäisiin tarvittaessa erillisellä lailla.

Runkoverkkojen kautta tapahtuvasta sähkönsiirrosta annettu direktiivi koskee Suomessa kolmea verkkoyhtiötä: Imatran Voima Oy:tä, IVO Voimansiirto Oy:tä ja Teollisuuden Voimansiirto Oy:tä. Kauppa- ja teollisuusministeriöllä on tarkoitus tehdä näiden yhtiöiden kanssa sopimukset direktiivien noudattamisesta. Direktiivin toimeenpano sopimuksilla olisi väliaikainen ratkaisu. Asiasta on tarkoitus säätää lailla valmisteilla olevan sähkölain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

2.2. Sähköturvallisuus

2.2.1. Direktiivit ja sähkölain soveltamisala

Suomen lainsäädännön sopeuttamisessa ETA-sopimukseen sisältyviin sähköalan sitoviin säädöksiin joudutaan ottamaan huomioon monien EY:n direktiivien soveltamisalan poikkeaminen Suomen lakien soveltamisalajärjestelmästä. Uuden menettelyn mukaiset direktiivit ovat usein tuoteryhmäkohtaisia, kun taas Suomen teknisessä lainsäädännössä lähtökohtana on usein joku fysikaalinen tai kemiallinen ominaisuus (esim. sähkö, myrkyllisyys, radioaktiivisuus) tai käyttö tietyissä olosuhteissa (esimerkiksi työpaikoilla). Uuden menettelyn mukaisissa direktiiveissä asetetaan tietyille tuoteryhmälle olennaiset turvallisuusvaatimukset sekä menettelytavat vaatimustenmukaisuuden toteamiseksi. Näin yhdessä direktiivissä voi olla usean Suomen lain alaan kuuluvia säännöksiä.

Sähkölain soveltamisen kannalta keskeisiä pääasiallisesti muun lain alaan kuuluvia direktiivejä ovat koneturvallisuusedirektiivi ja rakennustuotedirektiivi. Tehtäessä ETA-sopimuksista johtuvia muutoksia sähkölakiin on samalla syytä varautua lain soveltamisalan tarkistamiseen siten, että se palvelee käytännön tarpeita. Tästä syystä sähkölakiin ehdotetaan sisällytettäväksi asetuksenantovaltuus soveltamisalan rajaamisesta silloin, kun muussa laissa tai muun lain nojalla annetaan myös sähköturvallisuuden kannalta riittävät säännökset ja määräykset. Näin voitaisiin ETA-sopimuksen edellyttämän lainsäädäntötyön ja eurooppalaisten säännösten harmonisointityön edetessä direktiivien voimaansaattamisen kannalta tarkoituksenmukaiset muutokset sähkölain sovelta-

misalaan toteuttaa joustavasti. Tällä hetkellä ei ole näkyvissä tarvetta soveltamisalan rajaamiseen.

Sähkölakia ei sovelleta 5 §:n 2 momentin mukaan ulkomaille vietäviin laitteisiin ja laitteistoihin. Tämä raja on katsottu tarpeelliseksi sähköturvallisuuteen liittyvien säännösten kansallisten erojen takia. Laitteet ja laitteistot on syytä valmistaa niiden määräysten mukaisesti, joita siihen käyttökohteessa sovelletaan. Euroopan talousalueella sovelletaan kuitenkin sähkölaitteisiin yleensä yhtenäisiä määräyksiä ja toisaalta useissa ETA-sopimukseen sisältyvissä direktiiveissä edellytetään tiettyjä, lähinnä määräystenvastaisten tuotteiden vapaaseen liikumisen estämiseen tähtäviä toimenpiteitä. Joissakin tapauksissa voi olla tarpeen kieltää tällaisen tuotteen vienti muihin ETA-sopimusvaltioihin. Sähkölain 5 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että lakia sovelletaan myös ulkomaille vietäviin tuotteisiin silloin kun Suomen kansainväliset sopimusvelvoitteet sitä edellyttävät.

2.2.2. Sähkölaitteiden ensivalvonta

Yleistä

Sähkölain alaan kuuluvien direktiivien laitteiden turvallisuutta ja sähkömagneettisten häiriöiden välttämistä koskeva aineellinen sisältö vastaa useimmiten tasoa, josta Suomessa on aikaisemmin määräyty kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksillä. Tarkoitus on, että sähkölaissa ja -asetuksessa säädetään puitteet direktiivien mukaisten menettelyjen käyttöönotolle ja varsinainen aineellinen sisältö määrättäisiin ministeriön päätöksillä.

Sähkölaitteiden turvallisuuteen kohdistuva valvonta perustuu Suomessa nykyisin pitkälti yleiseen käyttöön tarkoitettujen sähkölaitteiden pakolliseen ennakotarkastukseen. Erityisesti ETA-sopimuksen mukaisen, yleensä jonkun muun tahon kuin viranomaisen suorittaman ensivalvonnan käyttöönotto Suomessa edellyttää tämän mahdollistavien säännösten ottamista sähkölakiin ja alemman asteisiin säädöksiin ja määräyksiin. Toisaalta valvonta on eräissä tapauksissa laajennettava valmiiden laitteiden valvonnasta laitteiden valmistusprosessin valvontaan.

Testaus- ja tarkastuslaitokset

Oleellisena tekijänä ensivalvonnassa ovat pä-

tevät, koko Euroopan talousalueella tunnustetut testaus- ja tarkastuslaitokset, niin sanotut ilmoitetut laitokset (notified body). Testauslaitokset tekevät tuotteen tai tuotetyypin vaatimustenmukaisuuden osoittamiseen liittyviä testejä. Tarkastuslaitokset antavat tuotteen tai tuotetyypin vaatimustenmukaisuudesta todistuksen (sertifikaatin), joka voi osittain perustua myös testauslaitoksen tekemiin testeihin.

Ilmoitetun tarkastuslaitoksen antamat todistukset tuotetyypin vaatimustenmukaisuudesta on viranomaisten hyväksyttävä kaikissa talousalueen maissa. Tietyiltä sähkölaitteilta edellytetään nimenomaan ilmoitetun tarkastuslaitoksen antamaa tyyppitarkastustodistusta ennen markkinoille pääsyä. Osa vaatimustenmukaisuuden osoittamisenmenettelyyn liittyvistä toimenpiteistä voidaan tehdä alihankintoina pätevilä testauslaboratorioilta ja vastaavilta laitoksilta. Kansallisten viranomaisten on valvottava omassa maassaan toimivien ilmoitettujen elinten pätevyyttä.

Vaikka nykyisinkin Suomessa sähkölaitteiden hyväksyntä perustuu laajasti ulkomaisten tarkastuslaitosten suorittamiin testeihin ja antamiin hyväksymisiin, ehdotetaan sähkölakiin otettavaksi erityinen pykälä, jossa säädettäisiin valvottujen koti- ja ulkomaisten testauslaitosten ja tarkastuslaitosten asemasta turvallisuusvalvonnassa. Siitä milloin valvonnassa voidaan tukeutua tällaisten laitosten suorittamiin testeihin ja antamiin todistuksiin ja siitä milloin valvontaa suorittavan on ilman lisäselvityksiä hyväksyttävä minkä tahansa tällaisen laitoksen testitulokset ja todistukset, määrättäisiin kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksellä.

Valvotuilla testauslaitoksilla ja tarkastuslaitoksilla on direktiivien mukaisia oikeuksia ja velvollisuuksia. Suomalaisten laitosten oikeuksista ja velvollisuuksista säädettäisiin asetuksella. Kauppa- ja teollisuusministeriölle ehdotetaan valtuutta antaa tarkemmat määräykset siitä, mitä edellytyksiä näiden laitosten on täytettävä ja miten se todetaan. Vaikka valvottujen testauslaitosten ja tarkastuslaitosten merkitys on keskeinen ETA-sopimuksen täytäntöönpanossa, käytäntöä voitaisiin soveltaa muissakin kuin ETA-sopimuksen edellyttämissä tapauksissa.

Suomessa ennakotarkastukseen liittyvä koestus- ja testaustoiminta on valtaosin tapahtunut SETIn koestuslaboratorion toimesta. Laboratoriolla on lisäksi merkittävästi sellaisia testaus- ja vaatimustenmukaisuuden toteami-

seen liittyviä tehtäviä, jotka eivät perustu sähkölakiin, vaan jotka laboratorio on saanut normaaleina tilaustöinä. Koestuslaboratorio on myös osoittanut EY:n vaatimusten mukaisena ilmoitettuna laitoksena toimimisen edellyttämän pätevyyden saamalla akkreditoinnin useille sähkölaitteiden testauksen ja tarkastuksen osa-alueille. Koska on pidettävä tarpeellisena, että Suomessa on ainakin yksi laaja-alainen sähköalan testaus- ja tarkastuslaitos, koestuslaboratorion toimintaedellytysten säilyttäminen on tärkeää. EY:n käytännön mukaan tämä edellyttää kuitenkin koestuslaboratorion toimintojen eriyttämistä SETin viranomaistoiminoista. Se ei kuitenkaan vaadi sähkölain muuttamista. Asia käsitellään sähköturvallisuuslain säädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Viranomaisvalvonta

Sähkölain tasolla ei ole tarvetta laajentaa tai rajoittaa kauppaja- ja teollisuusministeriön oikeutta määrätä sähkölaitteiden ennakkotarkastuksesta, vaan sen sijaan selvästi antaa ministeriölle valtuutus käyttää pakollisen ennakkotarkastuksen ja täysin vapaan markkinoinnin väliin sijoitettavia valvontakeinoja. Se, miten eri keinoja käytännössä on mahdollista soveltaa, määräytyisi käytännössä pitkälti ETA-sopimuksen ja siihen sisältyvien direktiivien perusteella.

Useimmat sähkölaitteita koskevat ETA-sopimukseen sisältyvät direktiivit edellyttävät pakollisesta ennakkotarkastuksesta luopumista. Muun muassa EMC-direktiivin, sähkökäyttöisiä lääkintälaitteita koskevan direktiivin, hissi-direktiivin ja koneturvallisuusdirektiivin mukaan direktiivin turvallisuusvaatimukset täyttävien tuotteiden on päästävä vapaasti markkinoille. Toisaalta sähkölaitteen myyjän on voitava tarvittaessa asiakirjoin osoittaa, että laite on todettu vaatimukset täyttäväksi.

Sähkölakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan sen, joka pitää tietynlaisia sähkölaitteita kaupan, on voitava osoittaa, että laitteet ovat sähkölain 4 §:n ja sen nojalla annettujen turvallisuusvaatimusten mukaisia. Osoitukseksi riittää yleensä laitteessa oleva CE-merkki tai erillinen asiakirja vaatimusten mukaisuudesta. Direktiivien edellyttämien asiakirjojen laatu vaihtelee direktiivistä toiseen ja riittäväksi osoitukseksi voidaan joissain tapauksissa hyväksyä jopa vain laitteen valmistajan

kirjallinen vakuutus vaatimustenmukaisuudesta. Kauppaja- ja teollisuusministeriö määräisi tapauksista, joissa osoitusta ei kuitenkaan esimerkiksi laitteesta aiheutuvan vähäisen vaaran vuoksi tarvitse esittää.

Suomeen tuodaan tuotteita myös Euroopan talousalueen ulkopuolelta. Moniin sähkölaitteita koskeviin direktiiveihin siirtymiseen on itse direktiivissä varattu usean vuoden siirtymäaika. Sähköturvallisuuden kannalta keskeistä pienjännitedirektiiviä on ETA-sopimuksen mukaan sovellettava Suomessa vasta vuoden 1994 alusta. Lisäksi on olemassa tuotteita, joille ei Euroopassa ole onnistuttu laatimaan harmonisoituja määräyksiä, kuten pistotulpat ja -rasiat. Kaikkien näiden tuotteiden valvontaan voidaan ETA-sopimuksen voimaantulon jälkeenkin ainakin jonkin aikaa edelleen soveltaa nykyistä käytäntöä.

Toisaalta pakollisen ennakkotarkastuksen vaatiminen sähkölaitteilta, joihin ei sovelleta ETA-säännöksiä, voi olla liian raskas valvontakeino ainakin tiettyjen tuoteryhmien osalta. Tämän vuoksi sähkölakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös ilmoitusmenettelystä, jolla voitaisiin korvata tarkastus- tai muu hyväksymismenettely. Ilmoitusmenettelyä voitaisiin käyttää myös Euroopan talousalueelta tulevien tuotteiden turvallisuusvalvonnan kohdentamisessa. Kauppaja- ja teollisuusministeriö antaisi tarkemmat määräykset siitä, missä laajuudessa ilmoitusmenettelyä sovellettaisiin. Ilmoitusvelvollisuus voitaisiin käytännössä toteuttaa esimerkiksi sähkölaitteiden kotimaisen valmistajan ja maahantuojaan rekisteröitymisvelvollisuutena.

2.2.3. Markkinavalvonta

ETA-sopimukseen sisältyy periaate tavaroiden vapaasta liikkumisesta koko talousalueella silloin kun ne ovat asetettujen vaatimusten mukaisia. Tämän vuoksi ei voida edellyttää raja- tai muita pakollisia markkinoilletuloa edeltäviä tarkastuksia, vaan tuotteiden vaatimustenmukaisuutta on valvottava pääasiassa muilla keinoin (*markkinavalvonta*). Suomen korkean sähköturvallisuustason säilyttämisen kannalta on tarkastus- ja valvontamenettelyjen sopeuttamisessa keskeistä markkinavalvontatoiminnan organisointi ja tehostaminen.

Sähkölaitteiden valvonnan kannalta avain-

asemassa oleva pienjännitedirektiiviä sovelletaan Suomessa vasta vuoden 1994 alusta. Useimmat muut sähkölain alaan kuuluvat direktiivit edellyttävät kuitenkin markkinavalvonnan järjestämistä heti ETA-sopimuksen voimaantulosta lähtien. Toisaalta kokonaisuuden kannalta vain näiden direktiivien soveltamisalaa kuuluvien laitteiden osuus on pieni.

ETA-sopimuksen mukaisesti vastaa kukin valtio markkinavalvonnasta omalla alueellaan. Koska määräystenvastaiseksi todettua tuotetta ei saa päästää markkinoille muuallekaan Euroopan talousalueelle, on tarvittaessa pystytävä estämään myös tällaisten tuotteiden vienti muihin ETA-maihin. Neuvosto on antanut vuonna 1992 uuden tuoteturvallisuusedirektiivin, johon sisältyy myös luettelo markkinavalvonnan tehtävistä. Lakiehdotuksessa on sähkölaitteiden markkinavalvonnan järjestämisessä otettu tämän direktiivin periaatteet huomioon.

Markkinavalvonta toteutettaisiin valvomalla pistokokein kaupan olevien tuotteiden merkin- töjä ja laatua. Tarvittaessa on valvontaviranomaisen voitava saada laitteen valmistusta koskevia asiakirjoja tai ottaa tuote testattavaksi, jotta sen vaatimustenmukaisuudesta voitaisiin varmistua. Testit kohdistuisivat ensisijaisesti sellaisiin tuotteisiin, joiden vaatimustenmukaisuutta on syytä epäillä. Viranomaisilla tulee olla tarvittavat valtuudet määräystenvastaisten tuotteiden poistamiseen myynnistä ja käytöstä, silloin kun se turvallisuuden kannalta on tarpeen, sekä yleisön varoittamiseen tällaisiin laitteisiin liittyvästä vaarasta.

Tuoteturvallisuuslaissa on eräille viranomaisille annettu valtuudet puuttua vaarallisten kulutustavaroiden valmistukseen ja markkinointiin. Tuoteturvallisuuslakia ei kuitenkaan sovelleta kulutustavaroihin siltä osin kun niiden aiheuttamien terveys- ja omaisuusvaarojen ehkäisemisestä on muussa laissa tai muun lain nojalla säädetty tai määrätty.

Sähkön käytön turvallisuuteen on Suomessa kiinnitetty erityistä huomiota ja sähkölaissa onkin useita säännöksiä, joiden nojalla viranomaiset voivat puuttua sähkölaitteiden käyttöön. Koska Suomessa sähkölaitteiden myynnin valvonta on ensisijaisesti nojautunut pakolliseen ennakkotarkastukseen, sähkölakiin ei ole tähän mennessä nähty tarpeelliseksi ottaa laitteiden markkinavalvonnan erityiskeinoja koskevia säännöksiä.

Markkinavalvonnan tehostamiseksi ja sähkölaitteisiin sisältyvän turvallisuusriskistä ai-

heutuvien erityisvaatimusten huomioonottamiseksi sähkölakiin ehdotetaan otettavaksi erityy- nen säännös markkinavalvonnan käytettävissä olevista keinoista, silloin kun kaupan pidettävä laite ei täytä sähkölain 4 §:n ja sen nojalla annettujen määräysten vaatimuksia. Samat keinot olisivat käytettävissä Suomessa valmistet- taviin sähkölaitteisiin silloin kun vientiin menevä laite todetaan jossain Euroopan talous- alueeseen kuuluvassa maassa määräysten vas- taiseksi.

Koska markkinavalvontaa ETA-sopimuksen voimaan tullessa ei tarvitse oleellisesti lisätä ennen pienjännitedirektiivin soveltamista Suo- messa, ehdotetaan se hoidettavaksi toistaiseksi nykyisen rahoituksen pohjalta. Markkinaval- vonnasta huolehtisi edelleen Sähkötarkastus- keskus, jolla olisi käytettävissään edellä maini- tut keinot markkinavalvonnan toteuttamiseksi. Kun pienjännitedirektiiviä ryhdytään sovelta- maan Suomessa vuoden 1994 alusta, tehokas markkinavalvonta tulee keskeiseen asemaan sähköturvallisuustasomme säilyttämisen kan- nalta. Tämän vuoksi joudutaan sähkölaitteiden markkinavalvonnan ja sen rahoituksen järjes- tämistä tarkastelemaan vuoden 1993 aikana tehtävän sähköturvallisuuslainsäädännön ko- konaisuudistuksen yhteydessä.

2.2.4. Tuotevastuu

Sähkölaissa on vastuu niin sanotuista sähkö- vahingoista kanavoitu sähkölaitteen tai -lait- teiston haltijaan. Sähkövahingolla tarkoitetaan sähkövirran tai sähkö- tai magneettikentän välityksellä syntyneitä vahinkoja. Vastuu sähkövahingoista on objektiivista eli sen syntyy ei vaadita vastuusubjektin tuottamusta.

Sähkölain erityinen korvaussäännöstö ei kui- tenkaan koske normaalilla käyttöjännitteellä (enintään 400 voltia) toimivista kiinteistön sisäiseen sähköhuoltoon kuuluvista tai siihen liitetyistä sähkölaitteista tai -laitteistoista ai- heutuneita vahinkoja. Näin lukumääräisesti suurin osa niistä sähkölaitteista, joiden aiheut- tamia vahinkoja EY:n tuotevastuudirektiivi koskee, ei kuulu sähkölain erityisen korvaus- säännösten piiriin. Sen sijasta sovelletaan sähkölain mukaan vahingonkorvauslakia (412/74). Vahingonkorvausta voidaan nykyisin hakea myös tuotevastuulain (694/90) nojalla.

3. Esityksen taloudelliset ja organisatoriset vaikutukset

Esityksen sähköhuoltoa koskevien muutosehdotusten valtiontaloudelliset vaikutukset ovat vähäiset. Kauppa- ja teollisuusministeriö myöntäisi luvat öljykäyttöisten voimalaitosten rakentamiseen, mutta tällaisia lupahakemuksia tulisi vuosittain korkeintaan muutama. Lupien käsittely hoidettaisiin nykyisin henkilöstöresurssein.

Sähköhuoltoa koskevilla muutosehdotuksilla ei ole välittömiä taloudellisia vaikutuksia. Energian sisämarkkinoita koskevilla direktiivillä ei arvioida olevan oleellisia vaikutuksia maamme sähköhuoltoon ainakaan tällä vuosikymmenellä. Sähkön siirtoa koskeva transitdirektiivi voi parantaa nykyisestäään suomalaisten yritysten mahdollisuuksia sähkön tuontiin ja vientiin muiden pohjoismaiden kanssa. Hankintamahdollisuuksien monipuolistuminen voi heijastua sähkön hintoihin alentavasti.

Sähköhuollon osalta ei esityksellä ole organisatorisia vaikutuksia.

Sähköturvallisuutta koskevilla muutosehdotuksilla ei ole merkittäviä taloudellisia tai organisatorisia vaikutuksia. ETA-sopimukseen sisältyvän pienjännitedirektiivin mukaiseen käytäntöön siirtymisellä näitä tulee olemaan, mutta tätä koskevat muutosehdotukset tulevat sisältymään vuoden 1993 aikana annettavaan hallituksen esitykseen sähköturvallisuuslainsäädännön kokonaisuudistuksesta.

Esityksellä ei ole valtiontaloudellisia vaikutuksia. Käytännön sähköturvallisuusvalvontaa hoitaa Sähkötarkastuskeskus, joka on julkisoikeudellinen yhdistys. SETI rahoittaa toimintansa asiakkailtaan keräämillä maksuilla. Myöskään SETIn taloudelliseen asemaan esityksellä ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta.

Ehdotetuilla lainmuutoksilla ei ole merkittäviä välittömiä vaikutuksia sähköturvallisuusvalvonnan organisointiin. Työnjako kauppa- ja teollisuusministeriön ja SETIn välillä pysyisi entisellään.

ETA-sopimukseen sisältyvää periaatetta tavaroiden vapaasta liikkumisesta sovelletaan sopimuksen voimaan tullessa suhteellisen rajoitettuun määrään sähkölaitteita. Näiden laitteiden osalta joudutaan pakollinen hyväksyminen korvaamaan direktiivien mukaisella ensivalvonnalla, jolloin SETIn aikaisemmin saamat valvontamaksut vähenevät. Ensivalvonnassa

voi laitteen valmistaja halutessaan usein itse varmistaa tuotteen vaatimustenmukaisuuden. Siitä aiheutuu valmistajalle tiettyjä kustannuksia. Toisaalta valmistaja voi myös edelleen tutkituttaa laitteensa valvotussa testaus- tai tarkastuslaitoksessa, esimerkiksi SETI:ssä.

Ensivalvontaan liittyvät testaus- ja sertifiointipalvelut toimivat periaatteessa kilpailutilanteessa koko Euroopan talousalueella. Tässä vaiheessa ei ole mahdollista arvioida, missä määrin ensivalvontaan liittyvät testaukset ja tarkastukset ostetaan suomalaisilta testaus- ja tarkastuslaitoksilta.

Markkinavalvontaa ei toistaiseksi tarvitse oleellisesti lisätä. SETI hoitaisi sitä edelleen. Myös markkinavalvonnan rahoitus perustuisi edelleen SETIn tulorahoitukseen. Markkinavalvonnan tueksi on tarkoitus perustaa maa-hantuojen ja kotimaisten valmistajien rekisteri, josta alkuvaiheessa aiheutuisi noin sadantuhannen markan kustannukset vuositasolla. Myös nämä katettaisiin SETIn tulorahoituksella.

SETIn liittymisestä ETA-sopimuksen edellyttämään markkinavalvonnan tietojenvaihtojärjestelmään arvioidaan perustamisvaiheessa aiheutuvan muutaman sadantuhannen markan kustannus.

4. Asian valmistelu

Sähkölain kokonaisuudistusta valmistellaan erikseen sähköhuollon ja sähköturvallisuuden osalta. Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti 11 päivänä helmikuuta 1992 työryhmän, jonka tehtävänä on laatia hallituksen esityksen muotoon ehdotus laista, joka korvaa nykyisen sähkölain muilta kuin sähköturvallisuutta koskevin osin. Uusi laki koskisi siten erityisesti sähköhuollon suunnittelua, lupamenettelyjä ja mahdollista muuta viranomaissääätelyä sekä alan kilpailuolosuhteita. Se kattaa sähkön tuonnin ja viennin, tuotannon, siirron ja jakelun. Tavoitteena on saattaa alan lainsäädäntö vastaamaan niitä vaatimuksia, joita ETA-sopimuksen nykyiset ja nähtävissä olevat säädöstarpeet sekä Suomen kilpailupolitiikka, energiapolitiikka ja ympäristöpolitiikka asettavat.

Sähkölakityöryhmä laati ensin sähkölain muutosehdotuksen niiltä osin, mitä muutoksia ETA-sopimuksen voimaantulo vaatii. Tämä esitys perustuu työryhmän laatimaan ehdotuk-

seen. Työryhmä jatkaa työtään tekemällä ehdotuksen sähkölain kokonaisuudistuksesta sähköhuoltoa koskevilta osin.

Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti 19 päivänä helmikuuta 1992 toimikunnan selvittämään, mitkä lainsäädännölliset ja muut toimenpiteet olivat tarpeellisia nykyisen sähkölain sähköturvallisuutta koskevien säännösten uudistamiseksi.

Sähköturvallisuustoimikunnan työ on kaksivaiheinen. Toimikunnan tuli tarvittaessa 15 päivään kesäkuuta 1992 mennessä tehdä ehdotus ETA-sopimuksen voimaantuloajankohtaan mennessä tarvittavista muutoksista sähkölakiin sekä 31 päivään tammikuuta 1993 mennessä laatia ehdotus uudeksi laiksi, joka korvaisi nykyisen sähkölain sähköturvallisuutta koskevilta osiltaan. Ehdotus sähköturvallisuuslaiksi tuli laatia hallituksen esityksen muotoon.

Sähköturvallisuustoimikunta sai kesäkuussa 1992 valmiiksi hallituksen esityksen muotoon laaditun välimietinnön ETA-sopimuksen voimaantuloajankohtaan mennessä tarvittavista muutoksista sähkölakiin.

Kauppa- ja teollisuusministeriö pyysi lausunnon toimikunnan välimietinnöstä 32 lausunnonantajalta, jotka edustivat lähinnä ministeriöitä, keskusvirastoja, elinkeinoelämää, ja työmarkkinajärjestöjä.

Lausunnoissa oli pääosin kannatettu toimikunnan ehdotuksia siirtymäkauden ajaksi. Useassa lausunnossa oli katsottu, että sähköturvallisuusvalvonnan organisointi ja SETIn asema samanaikaisesti sähköturvallisuusnormien an-

tajana, tarkastus- ja testauslaitoksena ja valvontaviramomaisena tulisi toimikunnan jatko-työssä selvittää. Useat lausunnonantajat esittivät muutosehdotuksia toimikunnan esityksiin.

Lausunnoissa ilmituodut seikat on osittain otettu huomioon tässä hallituksen esityksessä. Osa lausunnoissa esitetyistä muutoksista, kuten sähköturvallisuusvalvonnan uudelleen organisointi, olivat sellaisia, että ne otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon toimikunnan jatko-työssä sen laatiessa ehdotustaan sähköturvallisuuslainsäädännön kokonaisuudistukseksi.

Tämä hallituksen esitys sisältää ne sähkölain muutosehdotukset, jotka on saatettava voimaan ETA-sopimuksen voimaantuloajankohdtaan mennessä. Toimikunta jatkaa työtään uuden sähköturvallisuutta koskevan lakiehdotuksen laatimiseksi.

Hallituksen esitys sähkölainsäädännön kokonaisuudistukseksi sekä sähköhuoltoa että sähköturvallisuutta koskevin osin on tarkoitus antaa eduskunnalle vuoden 1993 aikana.

5. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista

Esitys on laadittu ETA-sopimukseen sisältyvien edellä 1.1.3 ja 1.2.3 kohdassa mainittujen direktiivien voimaansaattamiseksi Suomessa. Tässä esityksessä on ehdotettu vain ETA-sopimuksen voimaantuloajankohtaan mennessä tarvittavat muutokset sähkölakiin.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Osa ETA-sopimuksen liitteessä mainituista direktiiveistä kuuluu kahden tai useamman Suomessa voimassa olevan lain soveltamisalaan. Sähköturvallisuutta koskevia määräyksiä on esimerkiksi koneturvallisuusdirektiivissä ja rakennustuotedirektiivissä, joista koneturvallisuusdirektiivi kuuluu pääosiltaan työturvallisuuslain ja rakennustuotedirektiivi rakennuslain soveltamisalan piiriin. Mainittujen lakien nojalla on mahdollista antaa myös tiettyjä sähköturvallisuutta koskevia määräyksiä.

Euroopan talousalueella saattaa myös sopimuksen voimaantulon jälkeen tulla sovellettavaksi direktiivejä, jotka sisältävät muiden määräysten ohella sähköturvallisuutta koskevia määräyksiä. Tehtäessä direktiivien edellyttämiä muutoksia Suomen lainsäädäntöön voi osoitautua tarkoituksenmukaiseksi saattaa myös sähköturvallisuutta koskevat määräykset voimaan muun kuin sähkölain nojalla.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi 4 momentti, joka antaisi mahdollisuuden asetuksella rajata sähkölain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten soveltamista silloin, kun

muussa laissa tai sen nojalla on säädetty tai määrätty sähköturvallisuudesta. Asetuksenantovaltuutta käytettäisiin niin, ettei sähköturvallisuuden tasosta tingittäisi. Sähköturvallisuutta koskevat määräykset saatettaisiin edelleenkin voimaan pääsääntöisesti sähkölain nojalla. Tällä hetkellä ei ole näkyvissä tarvetta sähkölain soveltamisalan rajaamiselle.

5 §. Sähkölakia ei tällä hetkellä sovelleta ulkomaille toimitettaviin sähkölaitteisiin ja -laitteistoihin. Niiden on täytettävä sen maan sähköturvallisuusmääräykset, jossa niitä aiotaan käyttää. Tämän vuoksi ei ole ollut perusteltua vaatia niiden täyttävän Suomen sähköturvallisuusmääräyksiä. Euroopan talousalueella sovelletaan sähkölaitteisiin suurelta osin ja sähkölaitteistoihin osittain yhtenäisiä turvallisuusmääräyksiä. Useissa ETA-sopimukseen sisältyvissä direktiiveissä edellytetään myös määräystenvastaisten tuotteiden vapaan liikkumisen estämistä. Tällöin voi olla tarpeen estää myös tuotteiden vienti Euroopan talousalueella.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että sähkölakia sovellettaisiin myös ulkomaille toimitettaviin sähkölaitteisiin ja -laitteistoihin siltä osin kuin Suomen kansainväliset sopimusvelvoitteet sitä edellyttävät. Tällä hetkellä säännöstä sovellettaisiin ETA-sopimuksesta aiheutuviin velvoitteisiin.

9 §. Voimassa olevan pykälän mukaan sähkölaitoslupa voidaan myöntää Suomen kansalaiselle taikka kotimaiselle yhteisölle tai laitokselle. Liikkeenperustamisvapauden ja palvelujen tarjoamisen vapauden saavuttamisesta itsenäisten ammatinharjoittajien toiminnassa sähkö-, kaasun- ja vedenjakelussa sekä puhtaanapitopalveluissa annetun direktiivin mukaan sähkölaitoslupan myöntämistä ei voida rajata vain suomalaisiin. Pykälän 2 momentista ehdotetaan suomalaisuusehto poistettavaksi. Sähkölaitoslupan saantia ei ehdotuksen mukaan rajattaisi vain ETA-valtioiden yksityisiin henkilöihin, yrityksiin tai laitoksiin, vaan luvan voisivat saada kaikki ulkomaalaiset henkilöt, yhteisöt ja laitokset.

24 ja 24 a §. Öljytuotteiden käytön rajoittamisesta voimalaitoksissa annetun direktiivin (öljydirektiivi) mukaan pääasiallisesti öljypolttoaineita käyttävien voimalaitosten rakentamiseksi ja olemassa olevien voimalaitosten muuttamiseksi käyttämään näitä polttoaineita, vaaditaan voimalaitoksen sijaintivaltion viran-

omaisten ennakkolupa. Direktiivissä on lueteltu ne edellytykset, joilla lupa voidaan myöntää.

Lain 24 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jonka mukaan tässä pykälässä tarkoitettujen voimalaitosten luvan myöntämisessä otettaisiin huomioon myös Suomen kansainväliset sopimusvelvoitteet. Luvan myöntämisen edellytyksistä ja ehdoista säädettäisiin tarkemmin asetuksella. Asetuksella olisi tässä vaiheessa tarkoitus säätää luvan lisäedellytykset ja ehdot öljydirektiivin mukaisiksi.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 24 a §, jonka mukaan öljydirektiivin vaatimukset muiden kuin 24 §:ssä tarkoitettujen voimalaitosten sekä olemassa olevien voimalaitosten polttoainemuutosten osalta voitaisiin saattaa voimaan asetuksella. Näiden voimalaitosten rakentamisluvat myöntäisi kauppa- ja teollisuusministeriö.

Mikäli myöhemmin annetaan uusia voimalaitosten rakentamista koskevia direktiivejä, ne voidaan ehdotettujen muutosten perusteella saattaa voimaan asetustasolla.

25 §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi viittaus myös 24 a §:ään.

29 §. Nykyisin sähkölaitteiden ja -laitteistojen tarkastus on pääosaltaan ollut valmiiden laitteiden ja laitteistojen tarkastusta. ETA-sopimukseen sisältyvissä direktiiveissä on määräyksiä myös tätä edeltävästä suunnittelu- ja valmistusvaiheesta. Direktiivien määräysten valvonta edellyttää laitteita ja laitteistoja koskevan tarkastuksen ulottamista myös niiden suunnitteluun, valmistukseen ja rakentamiseen.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että sähkölaitteiden ja laitteistojen tarkastus koskisi koko niiden elinkaarta suunnittelusta, rakentamisesta ja valmistuksesta niiden käyttöön asti. Toiminnot määriteltäisiin samalla tavoin kuin sähköturvallisuuden kannalta keskeisessä sähkölain 4 §:ssä. Rakentaminen sisältäisi myös laitteistojen asentamisen sekä laitteiden ja laitteistojen muuttamisen.

31 a §. Sähkölain nojalla sähköturvallisuuden valvonta sekä sähkölaitteiden- ja laitteistojen tarkastus kuuluvat SETille. Sähkölaitteistoja tarkastavat toimialueellaan myös sähkölaitokset. SETillä on nykyisin oikeus kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen mukaisesti hyväksyä sähkölaitteita myös ulkomaisten tarkastuslaitosten suorittamien tarkastusten perusteella. ETA-sopimuksen voimaan tullessa joudutaan Suomessa vaatimustenmukaisuuden valvonnassa aikaisempaa oleellisesti enemmän käyttämään hyväksi ja hyväksymään erityisesti

Euroopan talousalueella toimivien testauslaitosten suorittamia testejä ja tarkastuslaitosten suorittamia vaatimustenmukaisuuden varmentamisenmenettelyjä. Nämä koti- tai ulkomaiset laitokset eivät toimi viranomaisina, mutta kyläkin oman maansa viranomaisten valvomina. Vaatimustenmukaisuudesta annetaan yleensä todistus (sertifikaatti). ETA-sopimuksen nojalla joudutaan useissa tapauksissa hyväksymään vaatimustenmukaisuuden osoitukseksi myös valmistajan antama kirjallinen vakuutus tai CE-merkki.

Sähkölakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi sähköturvallisuuden valvontaa ja tarkastuksia koskeva 31 a § muiden kuin viranomaisina toimivien testaus- ja tarkastuslaitosten käytöstä tarkastuksissa ja muussa valvonnassa. Samalla pykälä kattaisi myös tapaukset, joissa valvonnassa tai tarkastuksessa voidaan käyttää hyväksi ulkomaisten laitosten suorittamia vastavia toimenpiteitä. Pykälää ei ehdoteta rajoitettavaksi vain niihin tapauksiin, joista on määräyksiä ETA-sopimukseen sisältyvissä direktiiveissä, vaan menettelyä voitaisiin soveltaa laajemminkin. Edellytyksenä olisi, että laitosten on oltava viranomaisten valvomina.

Pykälän 1 momentti antaisi valtuuden kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksellä määrätä, missä määrin ja minkälaisissa tapauksissa viranomaistehtävissä on mahdollista tukeutua valvottujen kotimaisten ja ulkomaisten testauslaitosten ja tarkastuslaitosten suorittamiin testeihin ja vaatimustenmukaisuuden varmentamisenmenettelyihin sekä näiden laitosten antamiin todistuksiin. Valvotulla tarkastuslaitoksella tarkoitetaan myös ulkomaista viranomaista, silloin kun tämä suorittaa sähköturvallisuuden alaan kuuluvia testejä tai vaatimustenmukaisuuden varmentamista. Ministeriön päätöksellä olisi tarkoitus edelleen mahdollistaa tarkastusten vastavuoroisuutta koskevien sopimusten osapuolien suorittamien tarkastustulosten perusteella tapahtuva sähkölaitteiden hyväksyminen Suomessa.

Useissa ETA-sopimukseen sisällytetyissä niin sanotun uuden menettelytavan mukaisissa direktiiveissä tuotteiden vaatimustenmukaisuus voidaan osoittaa viranomaisten valvoman, tietty pätevyyttä koskevat vaatimukset täyttävän ilmoitetun tarkastuslaitoksen antamalla sertifikaatilla. Tällaisen todistuksen saanut tuote saa vapaasti liikkua Euroopan talousalueella. Pykälän 2 momentin nojalla kauppa- ja teollisuusministeriö määräisi, missä määrin on pa-

kollista tukeutua ilmoitettujen testaus- ja tarkastuslaitosten varmentamisenmenettelyihin ja todistuksiin. ETA-sopimuksen täytäntöönpanemiseksi olisi tarpeen säätää tällaisen menettelyn pakollisuudesta ainakin EMC-direktiivin, räjähdysvaarallisten tilojen sähkölaitteita koskevien direktiivien ja sähkökäyttöisiä lääkintälaitteita koskevan direktiivin osalta. Tässä vaiheessa ei ole tarkoitus ministeriön päätöksellä määrätä muista tapauksista kuin niistä, joihin ETA-sopimuksen voimaantulo velvoittaa.

Suomessa toimivien valvottujen testaus- ja tarkastuslaitosten oikeuksista ja velvollisuuksista säädettäisiin 3 momentin mukaan asetuksella. Testaus- ja tarkastuslaitosten oikeudet ja velvollisuudet säädettäisiin tässä vaiheessa EY:n käytännön mukaisesti. Tarkastuslaitoksella olisi oikeus antaa sertifikaatteja ja peruuttaa ne. Laitoksen olisi ilmoitettava sertifikaatin antamisesta tai peruuttamisesta asianosaiselle, EY:n komissiolle (ETA-sopimuksen mukaan EFTAn valvontaviranomaiselle) ja jäsenvaltioille. Laitoksen velvollisuutena olisi säilyttää tuotetta koskevan sertifikaatin antamista koskevat asiakirjat ja saattaa ne komission (EFTAn valvontaviranomaisen) ja jäsenvaltioiden käytettäväksi tarkastusta varten. Asiakirjat olisi vaadittaessa pidettävä salaisina. Testauslaitoksen oikeudet ja velvollisuudet olisivat rajoitettuja. Ulkomaisten laitosten oikeuksista ja velvollisuuksista ei voida Suomessa antaa säännöksiä, vaan ne määräytyvät kansainvälisten sopimusten perusteella.

Kauppa- ja teollisuusministeriö antaisi 4 momentin mukaan määräykset siitä, mitä edellytyksiä valvottujen testaus- ja tarkastuslaitosten tulee täyttää ja miten se todetaan. Testaus- ja tarkastuslaitoksille asetettavat vaatimukset riippuisivat siitä, minkä tyyppisen tarkastustoiminnan ja, ETA-sopimukseen sisältyvien direktiivien kohdalla, minkä direktiivin mukaisen toiminnan laitosten testaus- ja tarkastuspalvelut kattavat. Keskeisinä vaatimuksina olisivat tietty pätevyys sekä riippumattomuus asiakasta ja muista intressipiireistä. Koska testaus- ja tarkastuslaitoksille asetettavat vaatimukset voivat muuttua nopeasti, olisi tarkoituksenmukaista määrätä niistä kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksissä.

36 §. Voimassa olevan sähkölain mukaan sähkölaitteet ja niihin verrattavat kuljetettavat sähkölaitteistot on kauppa- ja teollisuusministeriön määräämässä laajuudessa tarkastutettava ja hyväksyttävä SETI:ssä ennen niiden

tuloa markkinoille. Ministeriön päätöksen nojalla ennakkotarkastuspakko koskee merkittävää osaa markkinoille tulevista sähkölaitteista.

Lain 36 §:ään ehdotetaan lisättäväksi ennakkotarkastuspakon ja täysin vapaan markkinoinnin väliin kaksi uutta valvontamuotoa: vaatimustenmukaisuuden osoittaminen ja ilmoitus. Eri valvontamuotojen käytön ulottamisesta erilaisiin sähkölaitteisiin päättäisi kauppa- ja teollisuusministeriö.

Useimpien ETA-sopimukseen sisältyvien sähkölaitteita koskevien direktiivien mukaisesti ei sellaisille tuotteille, joiden turvallisuudesta on direktiiveissä määräyksiä, saa asettaa markkinoille pääsyn esteitä. Tämä edellyttää ennakkotarkastuspakosta luopumista. Myyjän, luovuttajan ja maastaviejän on kuitenkin voitava esittää näyttö tuotteen vaatimustenmukaisuudesta. Näytön luonne määräytyy useissa tapauksissa asianomaisen direktiivin mukaisesti.

Pykälän 1 momentin mukaan sähkölaitteen tai siihen verrattavan kuljetettavan sähkölaitteiston myyjän, luovuttajan tai maastaviejän on voitava osoittaa, että laite tai laitteisto taikka sen valmistus täyttää asetetut turvallisuusvaatimukset. Vaatimustenmukaisuus olisi osoitettava valvotun tarkastuslaitoksen antamalla todistuksella laitteen vaatimustenmukaisuudesta, valmistajan vakuutuksella tai ehdotetun 39 §:n mukaisella merkillä. ETA-alueelta tuleviin tuotteisiin sovelletaan niitä koskevien direktiivien mukaisia menettelyjä vaatimustenmukaisuuden osoittamisessa. Lähtökohtana olisi, että vaatimustenmukaisuus olisi aina voitava osoittaa. Kauppa- ja teollisuusministeriö voisi kuitenkin määrätä, ettei määrättyjen laitteiden ja laitteistojen osalta osoitusta tarvita. Ministeriön päätöksellä olisi tarkoitus määrätä, ettei osoitusta tarvittaisi sellaisista sähkölaitteista, joihin ei liity sähköturvallisuuden kannalta vaaraa.

Pykälän 2 momentti vastaa voimassa olevaa 36 §:ää. Ministeriö voisi edelleen määrätä sähkölaitteet ja niihin verrattavat laitteistot tarkastettaviksi ja hyväksyttäväksi ennen niiden pääsyä markkinoille. Pakollisen ennakkotarkastuksen käyttöä rajoittaisivat ETA-sopimukseen sisältyvät direktiivit. Pienjännitedirektiivin soveltamisalaan kuuluvien sähkölaitteiden osalta pakollisesta ennakkotarkastuksesta olisi luovuttava 1 päivään tammikuuta 1994 mennessä. Ennakkotarkastuspakkoa voitaisiin soveltaa kuitenkin sähkölaitteisiin, joille ei Euroopassa ole vielä harmonisoituja määräyksiä. Ennako-

tarkastukseen liittyvä hyväksyminen säädettäisiin edelleen SETIn tehtäväksi.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan uudeksi valvontakeinoksi valmistajan tai maahantuojaan tekemää ilmoitusta. Ilmoitusmenettelyä käytettäisiin silloin, kun 2 momentin nojalla sähkölaitteisiin tai niihin verrattaviin laitteistoihin ei kohdistettaisi pakollista ennakkotarkastusta eikä 1 momentissa säädettyä vaatimustenmukaisuuden osoittamista pidettäisi yksin riittävänä. Siitä, mitkä laitteet ja laitteistot kuuluisivat ennakkotarkastuksen ja mitkä ilmoitusmenettelyn piiriin, päättäisi kauppa- ja teollisuusministeriö kuten tähänkin asti. Ministeriön harkintavaltaa rajoittaisivat tässäkin tapauksessa muun muassa ETA-sopimuksen määräykset. Ilmoitukset tehtäisiin SETille, joka voisi niiden perusteella kohdentaa markkinavalvontaan liittyviä tarkastuksiaan. Ilmoitusvelvollisuus koski ministeriön määräämien tiettyjen sähkölaiteryhmien, kuten sähköliesien, mikroaaltouunien ja pesukoneiden maahantuojia ja kotimaisia valmistajia. Ilmoitus sisältäisi maahantuojaan tai valmistajan nimen ja yhteystiedot sekä ne laiteryhvät, joita tämä tuo maahan tai valmistaa.

37 a §. ETA-sopimukseen sisältyvät direktiivit edellyttävät tuotteiden markkinoille tuloa edeltävien viranomaistarkastusten poistamista. Tuotteiden vaatimustenmukaisuuden valvonnan tulee keskeiseksi keinoksi markkinavalvontaa. Sähkölakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 37 a §, jossa säädetään ne markkinavalvonnan keinot, joita voimassa olevassa sähkölaissa ei ole. Ne kohdistuisivat koko ketjuun tuotteen valmistuksesta sen myyntiin saakka. Valvontakeinoja voitaisiin kohdistaa kehen tahansa tässä ketjussa: esimerkiksi valmistajaan, maahantuojaan, tukkumyyjään ja vähittäismyyjään. Ehdotettuja valvontakeinoja sovellettaisiin ainoastaan sähkölaitteisiin.

Pykälässä esitettyjä valvontaoikeuksia käytäisi SETI. SETIn asemaa ei sähköturvallisuuden valvonnasta vastaavana organisaationa tässä vaiheessa muutettaisi, vaan se saisi ainoastaan lisää ETA-sopimuksen täytäntöönpanon edellyttämät valvontaoikeudet. SETIn päätöksestä voi sähkölain 55 §:n mukaisesti valittaa kauppa- ja teollisuusministeriölle.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa ehdotettu oikeus tilapäisesti tai pysyvästi kieltää tuotteen valmistus, jakelu ja markkinointi vastaa tuoteturvallisuuslain 12 §:ssä viranomaisille annettuja oikeuksia. Tilapäistä kieltä voitaisiin käyt-

tää silloin, kun tuote saadaan muutoksilla vaatimustenmukaiseksi. Kielto olisi pysyvä, jos tuotteessa olevaa puutetta ei voitaisi korjata tai sitä ei haluttaisi korjata.

SETI voisi 1 momentin 2 kohdan nojalla vaatia sellaisten muutosten tekemistä tuotteeseen tai sen valmistukseen, että tuotteesta tulee vaatimustenmukainen. Euroopan talousalueella tuotteiden vapaa liikkuvuus koskee vain niiden markkinoilletuloa. Jos tavataan vaatimustenvastainen tuote, ETA-sopimus ei estä ennakkotarkastusta tai ennakkohyväksyntää tuotteen markkinoinnin jatkamisen ehtona. Tämän perusteella ehdotetaan, että SETI voisi myös vaatia, että vaatimustenmukaisuus tämän jälkeen osoitetaan valvotun testauslaitoksen suorittamin testein tai valvotun tarkastuslaitoksen antamin todistuksin.

Sähkölain 61 §:ssä säädetty takavarikko aiheuttaisi useissa tapauksissa viranomaisille kohtuuttomia kustannuksia. Tästä syystä ehdotetaan, että mikäli 1 momentin 1 ja 2 kohdassa ehdotettuja rajoituksia ja muutoksia ei pidettäisi riittävinä, voisi SETI 3 kohdan nojalla määrätä myyjän, valmistajan tai maahantuojan hallussa olevan tuotteen hävitettäväksi. Jos tuotteen hävittämistä ei katsottaisi tarkoituksenmukaiseksi, SETI voisi määrätä, mitä tuotteen suhteen on muuten meneteltävä. Ehdotettu säännös vastaa tuoteturvallisuuslain 13 §:ää.

Pykälän 1 momentin 4 kohdassa ehdotettu oikeus vaatia tuotteen myyjä, valmistaja tai maahantuoja julkisesti ilmoittamaan tuotteeseen liittyvästä vaarasta vastaa tuoteturvallisuuslain 14 §:ssä valvontaviranomaiselle annettua oikeutta. Jos elinkeinonharjoittaja vastustaa ilmoittamista ja tiedottaminen on hoidettava nopeasti, voisi SETI elinkeinonharjoittajan kustannuksella itse ilmoittaa tuotteeseen liittyvästä vaarasta.

Markkinavalvonnan pakkokeinoja olisi voitava käyttää myös Suomessa valmistettuihin Euroopan talousalueelle vietäväksi aiottuihin sähkölaitteisiin. Ulkomaille toimitettaviin sähkölaitteisiin 1 momentissa säädettyjä pakkokeinoja voitaisiin ehdotetun 5 §:n 2 momentin mukaisesti soveltaa ainoastaan silloin, kun Suomen kansainväliset sopimusvelvoitteet sitä edellyttävät.

39 §. Kauppa- ja teollisuusministeriö on sähkölain nojalla vahvistanut FI-merkin osoittamaan, että sähkölaite tai siihen verrattava kuljetettava laitteisto on ennakkotarkastettu. Pykälää ehdotetaan laajennettavaksi siten, että

ministeriö voisi vahvistaa merkin osoittamaan, että sähkölaite täyttää sähkölain ja sen nojalla asetetut vaatimukset. Pykälän 1 momentin nojalla voitaisiin CE-merkki antaa myös Suomessa ja muualla annettu CE-merkki voitaisiin hyväksyä osoitukseksi sähkölaitteen direktiivinmukaisuudesta. FI-merkki voitaisiin vahvistaa edelleen osoitukseksi sähkölaitteen vaatimustenmukaisuudesta esimerkiksi niissä tapauksissa kun CE-merkkiä ei käytetä. EY:ssä on ollut esillä myös standardinmukaisuusmerkin käyttöönotto.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi 2 momentti, jonka mukaan ministeriö määräisi, kuinka vahvistettuja merkkejä on käytettävä. CE-merkin käytöstä on eri direktiiveissä toisistaan poikkeavia määräyksiä. Tämän vuoksi merkin käyttömääräyksiä on voitava muuttaa joustavasti ministeriön päätöksellä. Ministeriö voisi asettaa myös rajoituksia muiden merkkien käytölle. Harhaanjohtavien merkkien käyttö voitaisiin 2 momentin nojalla kieltää. ETA-sopimukseen sisältyvissä direktiiveissä on määräyksiä siitä, ettei CE-merkin läheisyydessä saa olla muita, harhaanjohtavia merkkejä.

58 §. Nykyisin sähkölaitteistojen ja -laitteiden tarkastus kohdistuu pääasiassa valmiiden laitteistojen ja laitteiden valvontaan. ETA-sopimukseen sisältyvät direktiivit edellyttävät valvonnan ulottamista myös valmistusvaiheeseen. Vastaavasti sähkö tarkastuksesta huolehtivien henkilöiden oikeuksia laajennettaisiin siten, että he pääsisivät tarkastamaan sähkölaitteiston ja -laitteen varastointi, myynti- ja käyttöpaikkojen lisäksi niiden valmistus-, rakennus-, korjaus- ja huoltopaikkoja.

Ennakkotarkastusta varten SETI on saanut sähkölaitteita korvauksetta koekappaleiksi. Niiltä osin kuin ennakkotarkastus poistuu, on tarpeellista varmistaa SETIn mahdollisuudet saada laitteita koekappaleiksi markkinavalvontaa varten. Myös EY:n neuvoston 29 päivänä kesäkuuta 1992 antama tuoteturvallisuutta koskeva direktiivi (92/59/ETY) edellyttää valvontaviranomaisten oikeutta saada koekappaleita tuotteesta. Tämän vuoksi pykälään lisättäisiin valvontaviranomaiselle oikeus saada tarpeellinen määrä laitteita koekappaleiksi. Koekappaleita otettaisiin vain silloin, kun se on valvonnan kannalta välttämätöntä. Lisäksi niitä otettaisiin aina ensisijaisesti laitteiden valmistajilta, maahantuojilta ja tukkuportaalta ja vasta toissijaisesti vähittäismyyjiltä. Koekappaleet korvattaisiin vaadittaessa käyvän hinnan

mukaan, jollei laite osoittaudu vaatimusten vastaiseksi. Korvattavuuden edellytykset olisivat yhdenmukaiset tuoteturvallisuuslain 10 §:n 2 momentin kanssa.

59 §. ETA-sopimukseen sisältyvä neuvoston päätös kulutustavaroiden käytöstä aiheutuvia vaaroja koskevasta nopeasta yhteisön tietojenvaihtojärjestelmästä velvoittaa jäsenvaltiota välittömästi tiedottamaan vaarallisten kulutustavaroiden markkinoinnille asettamistaan rajoituksista muille Euroopan talousalueen valtioille. Lisäksi muissa sähköturvallisuutta koskevissa direktiiveissä edellytetään, että jos ryhdytään toimenpiteisiin sellaisen laitteen poistamiseksi markkinoilta, josta on osoitus, että se on vaatimustenmukainen, on tästä ilmoitettava EY:n komissiolle. ETA-sopimuksen mukaan tällainen ilmoitus tehdään EFTA-valvontaviranomaiselle. Jotta SETI voisi luovuttaa tarvittavat tiedot ulkomaisille sähköturvallisuutta valvoville virallisille elimille, ehdotetaan pykälään lisättäväksi tietojen luovuttamista koskeva 2 momentti.

61 §. Pakollisesta ennakkotarkastuksesta säädettäisiin 36 §:n 2 momentissa. Pykälän 1 momentin viittaus muutettaisiin vastaavasti koskemaan 36 §:n 2 momentissa tarkoitettuja sähkölaitteita. Muutos ei muuttaisi nykykäytäntöä.

62 §. Poliisiviranomaisen virka-avusta pakkokeinojen täytäntöönpanossa säädetään pykälään 1 momentissa. Virka-apu laajennettaisiin koskemaan myös ehdotetussa 37 a §:ssä tarkoitettujen markkinaavalvonnassa käytettävien pakkokeinojen täytäntöönpanoa.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan samaan aikaan kuin ETA-sopimus. Voimaantuloajankohdasta ehdotetaan voitavan säätää asetuksella.

Koska pienjännitedirektiivi tulee sovellettavaksi Suomessa vasta vuoden 1994 alusta, on tarkoituksenmukaista jättää siirtymäajaksi voimaan sähkölaitteiden ennakkotarkastuksesta ja valvonnasta annettu kauppa- ja teollisuusministeriön päätös. Päätöstä muutettaisiin tässä vaiheessa siten, että ennakkotarkastus poistettaisiin muiden direktiivien kuin pienjännitedirektiivin mukaisilta sähkölaitteilta.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

sähkölain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 16 päivänä maaliskuuta 1979 annetun sähkölain (319/79) 5 §:n 2 momentti, 9 §:n 2 momentti, 25 §:n 1 momentti, 29, 36, 39 ja 58 §, 61 §:n 1 momentti ja 62 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 5 §:n 2 momentti ja 39 § 10 päivänä joulukuuta 1990 annetussa laissa (1067/90), 25 §:n 1 momentti 13 päivänä tammikuuta 1989 annetussa laissa (59/89) ja 36 § osittain muutettuna mainitulla 10 päivänä joulukuuta 1990 annetulla lailla, sekä

lisätään 1 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainituilla 13 päivänä tammikuuta 1989 ja 10 päivänä joulukuuta 1990 annetuilla laeilla, uusi 4 momentti, 24 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 13 päivänä tammikuuta 1989 annetussa laissa, uusi 4 momentti, lakiin uusi 24 a, 31 a ja 37 a § ja 59 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

1 §

Asetuksella voidaan säätää, että tämän lain säännöksiä ei sovelleta siltä osin kuin muussa laissa tai muun lain nojalla säädetään tai määrätään 4 §:ssä tarkoitetun vaaran tai häiriön välttämiseksi tarpeellisista toimenpiteistä.

5 §

Tätä lakia sovelletaan ulkomaille toimitettaviin sähkölaitteisiin ja -laitteistoihin siltä osin kuin Suomen kansainväliset sopimusvelvoitteet sitä edellyttävät.

9 §

Lupa voidaan myöntää yksityiselle henkilölle, yhteisölle tai laitokselle.

24 §

Luvan myöntämisessä otetaan huomioon ne edellytykset ja lupaan liitetään ne ehdot, joita Suomen kansainväliset sopimusvelvoitteet edellyttävät, siten kuin asetuksella säädetään.

24 a §

Asetuksella voidaan säätää, että muiden kuin 24 §:ssä tarkoitettujen voimalaitosten rakentamiseen sekä tällaisessa voimalaitoksessa ja 24 §:ssä tarkoitettussa voimalaitoksessa käytettävän polttoaineen muuttamiseen toiseksi on pyydettävä ministeriön lupa, jos Suomen kansainväliset sopimusvelvoitteet sitä edellyttävät.

Lupa myönnetään niillä edellytyksillä ja siihen liitetään ne ehdot, joita Suomen kansainväliset sopimusvelvoitteet edellyttävät, siten kuin asetuksella säädetään.

25 §

Asetuksella tarkemmin säädettävien sähkölaitteistojen ja muiden kuin 24 ja 24 a §:ssä tarkoitettujen voimalaitosten rakentamisesta on tehtävä ilmoitus ministeriölle tai ne on sisällytettävä aluesuunnitelmaan.

29 §

Edellä 4 §:ssä tarkoitetun vaaran ja häiriön välttämiseksi sähkölaitteita ja -laitteistoja sekä niiden suunnittelua, rakentamista, valmistusta, korjausta, huoltoa ja käyttöä tarkastetaan sekä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista valvotaan siten kuin jäljempänä säädetään.

31 a §

Valvonnassa ja tarkastuksessa voidaan, siten kuin ministeriö tarkemmin määrää, tukeutua koti- tai ulkomaisten valvottujen testaus- ja tarkastuslaitosten suorittamiin testeihin ja vaatimustenmukaisuuden varmentamisenmenettelyihin sekä niiden antamiin todistuksiin.

Ministeriö myös määrää, missä määrin valvonnassa ja tarkastuksessa on tukeuduttava 1 momentissa tarkoitettuihin varmentamisenmenettelyihin ja todistuksiin.

Suomessa toimivien valvottujen testaus- ja tarkastuslaitosten oikeuksista ja velvollisuuksista, jotka liittyvät sähkölaitteiden ja -laitteistojen vaatimustenmukaisuuden varmentamiseen, säädetään asetuksella.

Ministeriö antaa määräykset siitä, mitä edellytyksiä 1 momentissa tarkoitettujen valvottujen testaus- ja tarkastuslaitosten tulee täyttää ja miten se todetaan.

36 §

Sen, joka Suomessa pitää kaupan tai luovut-

taa toiselle taikka vie maasta määrätynlaisia sähkölaitteita tai sähkölaitteeseen verrattavia kuljetettavia sähkölaitteistoja, on voitava osoittaa, että ne tai niiden valmistus täyttää 4 §:n ja sen nojalla asetetut vaatimukset. Ministeriö voi määrätä, että määrätynlaisien tai määrätynlaisiin käyttötarkoituksiin tulevien sähkölaitteiden ja sähkölaitteistojen osalta osoitusta ei tarvita.

Ministeriö voi myös määrätä, että määrätynlaisia 1 momentissa tarkoitettuja sähkölaitteita ja -laitteistoja ei saa Suomessa pitää kaupan, luovuttaa toiselle tai ottaa käyttöön ennen kuin ne on asianmukaisesti tarkastettu ja hyväksytty. Hyväksyminen on Sähkötarkastuskeskukseen tehtävä.

Ministeriö voi myös määrätä, että 2 momentissa tarkoitettua tarkastus- ja hyväksymismenettelyn sijasta valmistajan tai maahantuojan on tehtävä määrääjässä Sähkötarkastuskeskukselle ilmoitus.

37 a §

Todetessaan, ettei kaupan pidettävä tai pidettäväksi aiottu sähkölaite tai sähkölaitetyypipi (tuote) täytä 4 §:n tai sen nojalla annettujen määräysten vaatimuksia, Sähkötarkastuskeskuksella on:

1) oikeus tilapäisesti tai pysyvästi kieltää tuotteen valmistus, jakelu ja markkinointi;

2) oikeus vaatia sellaisten muutosten tekemistä tuotteeseen tai sen valmistukseen, että tuote täyttää 4 §:n ja sen nojalla annettujen määräysten vaatimukset, ja vaatia tämä valvotun testauslaitoksen suorittamin testein tai valvotun tarkastuslaitoksen suorittamin vaatimustenmukaisuuden varmistamismenettelyin osoitettavaksi;

3) jos edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja kieltoja ja muutoksia ei voida pitää riittävinä, oikeus määrätä myyjän, valmistajan tai maahantuojan hallussa oleva tuote hävitettäväksi tai, jos tätä ei katsota tarkoituksenmukaiseksi, määrätä miten tavaran suhteen on muuten meneteltävä; ja

4) oikeus velvoittaa tuotteen myyjä, valmistaja tai maahantuoja julkisesti ilmoittamaan tuotteeseen liittyvästä vaarasta tai oikeus myyjän, valmistajan tai maahantuojan kustannuksella itse antaa tällainen ilmoitus.

Edellä 1 momentissa säädetty koskee soveltuvin osin myös vientiin tarkoitettuja sähkölaitteita.

39 §

Sähköturvallisuuden valvomiseksi ministeriö voi vahvistaa erityisen merkin käytettäväksi osoittamaan, että sähkölaite tai siihen verrattava kuljetettava sähkölaitteisto täyttää sähkölain 4 §:n ja sen nojalla asetetut vaatimukset.

Ministeriö määrää, milloin ja missä laajuudessa kutakin vahvistettua merkkiä on käytettävä tai saadaan käyttää Suomessa tai maasta vietävissä laitteissa ja laitteistoissa. Ministeriö voi myös asettaa rajoituksia vahvistettua merkkiä muistuttavien merkkien käytölle tai muiden merkkien käyttämiselle vahvistetun merkin läheisyydessä.

58 §

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaisia tarkastuksia suorittavalla henkilöllä on oikeus säännösten ja määräysten noudattamisen valvomista varten päästä tarkastamaan sähkölaitteiston kaikkia osia ja sähkölaitteiston tai -laitteen valmistus-, rakennus-, korjaus-, huolto- varastointi-, myynti- ja käyttöpaikkoja sekä saada valvontaa ja tarkastusta varten tarpeelliset tiedot tällaisista osista, laitteistoista ja laitteista sekä, milloin se on valvonnan kannalta välttämätöntä, saada tarpeellinen määrä laitteita koekappaleiksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu koekappale on elinkeinonharjoittajan sitä vaatiessa korvattava käyvän hinnan mukaan, jollei tutkimuksessa havaita, että laite on tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastainen.

59 §

Sähkötarkastuskeskuksella on oikeus 1 momentin estämättä antaa ulkomaisille sähköturvallisuutta valvoville virallisille elimille tietoja, jotka ovat tarpeen sähkölaitteesta tai -laitteistosta aiheutuvan vaaran välttämiseksi.

61 §

Poliisipiiriin päälliköllä on oikeus Sähkötarkastuskeskuksen pyynnöstä määrätä pantavaksi takavarikkoon myytävänä oleva tai kaupan pidetty 36 §:n 2 momentissa tarkoitettu sähkölaite, jota ei ole asianmukaisesti tarkastettu ja hyväksytty.

62 §

Poliisi- ja tulliviranomaisen tulee tarvittaessa antaa virka-apua tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvontaa koskeissa asioissa. Poliisiviranomaisen tulee tarvittaessa antaa virka-apua myös 35, 37, 37 a ja 60 §:ssä tarkoitettujen pakkokeinojen täytäntöönpanossa.

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Sähkölain 36 §:n nojalla 8 päivänä maaliskuuta 1984 annettu kauppa- ja teollisuusministeriön päätös sähkölaitteiden ennakkotarkastuksesta ja valvonnasta (234/84) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen jää edelleen voimaan, jollei ministeriön päätöksellä toisin määrätä.

Helsingissä 23 päivänä lokakuuta 1992

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Kauppa- ja teollisuusministeri *Pekka Tuomisto*

Laki

sähkölain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 16 päivänä maaliskuuta 1979 annetun sähkölain (319/79) 5 §:n 2 momentti, 9 §:n 2 momentti, 25 §:n 1 momentti, 29, 36, 39 ja 58 §, 61 §:n 1 momentti ja 62 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 5 §:n 2 momentti ja 39 § 10 päivänä joulukuuta 1990 annetussa laissa (1067/90), 25 §:n 1 momentti 13 päivänä tammikuuta 1989 annetussa laissa (59/89) ja 36 § osittain muutettuna mainitulla 10 päivänä joulukuuta 1990 annetulla lailla, sekä

lisätään 1 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainituilla 13 päivänä tammikuuta 1989 ja 10 päivänä joulukuuta 1990 annetuilla laeilla, uusi 4 momentti, 24 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 13 päivänä tammikuuta 1989 annetussa laissa, uusi 4 momentti, lakiin uusi 24 a, 31 a ja 37 a § ja 59 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Asetuksella voidaan säätää, että tämän lain säännöksiä ei sovelleta siltä osin kuin muussa laissa tai muun lain nojalla säädetään tai määrätään 4 §:ssä tarkoitetun vaaran tai häiriön välttämiseksi tarpeellisista toimenpiteistä.

5 §

Tätä lakia *ei sovelleta* ulkomaille toimitettaviin sähkölaitteisiin ja -laitteistoihin.

Tätä lakia *sovelletaan* ulkomaille toimitettaviin sähkölaitteisiin ja -laitteistoihin *siltä osin kuin Suomen kansainväliset sopimusvelvoitteet sitä edellyttävät.*

9 §

Lupa voidaan myöntää *Suomen kansalaiselle* taikka kotimaiselle yhteisölle tai laitokselle.

Lupa voidaan myöntää *yksityiselle henkilölle*, yhteisölle tai laitokselle.

24 §

Luvan myöntämisessä otetaan huomioon ne edellytykset ja lupaan liitetään ne ehdot, joita Suomen kansainväliset sopimusvelvoitteet edellyttävät, siten kuin asetuksella säädetään.

24 a §

Asetuksella voidaan säätää, että muiden kuin 24 §:ssä tarkoitettujen voimalaitosten rakentamiseen sekä tällaisessa voimalaitoksessa ja 24 §:ssä tarkoitettussa voimalaitoksessa käytet-

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

25 §

Asetuksella tarkemmin säädettävien sähkölaitteistojen ja muiden kuin 24 §:ssä tarkoitettujen voimalaitosten rakentamisesta on tehtävä ilmoitus ministeriölle tai ne on sisällytettävä aluesuunnitelmaan.

29 §

Edellä 4 §:ssä tarkoitetun vaaran ja häiriön välttämiseksi sähkölaitteita ja -laitteistoja tarkastetaan sekä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista valvotaan siten kuin jäljempänä säädetään.

36 §

Sähkölaitteita ja niihin verrattavia kuljetettavia sähkölaitteistoja ei saa Suomessa pitää kaupan, luovuttaa toiselle tai ottaa käyttöön ennen kuin ne on asianmukaisesti tarkastettu ja Sähkötarkastuskeskus on ne hyväksynyt.

25 §

Asetuksella tarkemmin säädettävien sähkölaitteistojen ja muiden kuin 24 ja 24 a §:ssä tarkoitettujen voimalaitosten rakentamisesta on tehtävä ilmoitus ministeriölle tai ne on sisällytettävä aluesuunnitelmaan.

29 §

Edellä 4 §:ssä tarkoitetun vaaran ja häiriön välttämiseksi sähkölaitteita ja -laitteistoja sekä niiden suunnittelua, rakentamista, valmistusta, korjausta, huoltoa ja käyttöä tarkastetaan sekä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista valvotaan siten kuin jäljempänä säädetään.

31 a §

Valvonnassa ja tarkastuksessa voidaan, siten kuin ministeriö tarkemmin määrää, tukeutua koti- tai ulkomaisten valvottujen testaus- ja tarkastuslaitosten suorittamiin testeihin ja vaatimustenmukaisuuden varmentamismenettelyihin sekä niiden antamiin todistuksiin.

Ministeriö myös määrää, missä määrin valvonnassa ja tarkastuksessa on tukeuduttava 1 momentissa tarkoitettuihin varmentamismenettelyihin ja todistuksiin.

Suomessa toimivien valvottujen testaus- ja tarkastuslaitosten oikeuksista ja velvollisuuksista, jotka liittyvät sähkölaitteiden ja -laitteistojen vaatimustenmukaisuuden varmentamiseen, säädetään asetuksella.

Ministeriö antaa määräykset siitä, mitä edellytyksiä 1 momentissa tarkoitettujen valvottujen testaus- ja tarkastuslaitosten tulee täyttää ja miten se todetaan.

36 §

Sen, joka Suomessa pitää kaupan tai luovuttaa toiselle taikka vie maasta määrätynlaisia sähkölaitteita tai sähkölaitteeseen verrattavia kuljetettavia sähkölaitteistoja, on voitava osoittaa, että ne tai niiden valmistus täyttää 4 §:n ja

Voimassa oleva laki

Ministeriö määrää tarkemmin, missä laajuudessa ja millä tavoin 1 momentissa mainittua tarkastus- ja hyväksymismenettelyä on sovellettava.

Ehdotus

sen nojalla asetetut vaatimukset. Ministeriö voi määrätä, että määrätynlaisten tai määrätynlaisiin käyttötarkoituksiin tulevien sähkölaitteiden ja sähkölaitteistojen osalta osoitusta ei tarvita.

Ministeriö voi myös määrätä, että määrätynlaisia 1 momentissa tarkoitettuja sähkölaitteita ja -laitteistoja ei saa Suomessa pitää kaupan, luovuttaa toiselle tai ottaa käyttöön ennen kuin ne on asianmukaisesti tarkastettu ja hyväksytty. Hyväksyminen on Sähkötarkastuskeskuksen tehtävä.

Ministeriö voi myös määrätä, että 2 momentissa tarkoitettun tarkastus- ja hyväksymismenettelyn sijasta valmistajan tai maahantuojan on tehtävä määräajassa Sähkötarkastuskeskukselle ilmoitus.

37 a §

Todetessaan, ettei kaupan pidettävä tai pidettäväksi aiottu sähkölaite tai sähkölaitetyyppi (tuote) täytä 4 §:n tai sen nojalla annettujen määräysten vaatimuksia, Sähkötarkastuskeskuksella on:

1) oikeus tilapäisesti tai pysyvästi kieltää tuotteen valmistus, jakelu ja markkinointi;

2) oikeus vaatia sellaisten muutosten tekemistä tuotteeseen tai sen valmistukseen, että tuote täyttää 4 §:n ja sen nojalla annettujen määräysten vaatimukset, ja vaatia tämä valvotun testauslaitoksen suorittamin testein tai valvotun tarkastuslaitoksen suorittamin vaatimustenmukaisuuden varmistamismenettelyin osoitettavaksi;

3) jos edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja kieltoja ja muutoksia ei voida pitää riittävinä, oikeus määrätä myyjän, valmistajan tai maahantuojan hallussa oleva tuote hävitettäväksi tai, jos tätä ei katsota tarkoituksenmukaiseksi, määrätä miten tavaran suhteen on muuten meneteltävä; ja 4) oikeus velvoittaa tuotteen myyjä, valmistaja tai maahantuoja julkisesti ilmoittamaan tuotteeseen liittyvästä vaarasta tai oikeus myyjän, valmistajan tai maahantuojan kustannuksella itse antaa tällainen ilmoitus.

Edellä 1 momentissa säädetty koskee soveltuvin osin myös vientiin tarkoitettuja sähkölaitteita.

39 §

Sähköturvallisuuden valvomiseksi ministeriö voi vahvistaa erityisen merkin osoittamaan, että sähkölaite tai siihen verrattava kuljetettava

39 §

Sähköturvallisuuden valvomiseksi ministeriö voi vahvistaa erityisen merkin käytettäväksi osoittamaan, että sähkölaite tai siihen verrat-

Voimassa oleva laki

sähkölaitteisto on tarkastettu ja hyväksytty voimassa olevien säännösten ja määräysten mukaisesti.

58 §

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaisia tarkastuksia suorittavalla henkilöllä on oikeus säännösten ja määräysten noudattamisen valvomista varten päästä tarkastamaan sähkölaitteiston kaikkia osia sekä sähkölaitteiston tai -laitteen varasto-, myynti- ja käyttöpaikkoja sekä saada valvontaa ja tarkastusta varten tarpeelliset tiedot niistä.

61 §

Poliisipiirin päälliköllä on oikeus Sähkötarastuskeskuksen pyynnöstä määrätä pantavaksi takavarikkoon myytävänä oleva tai kaupan pidetty 36 §:ssä tarkoitettu sähkölaite, jota ei ole asianmukaisesti tarkastettu ja hyväksytty.

62 §

Poliisi- ja tulliviranomaisen tulee tarvittaessa antaa virka-apua tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvontaa koskeissa asioissa. Poliisivi-

Ehdotus

tava kuljetettava sähkölaitteisto täyttää sähkölain 4 §:n ja sen nojalla asetetut vaatimukset.

Ministeriö määrää, milloin ja missä laajuudessa kutakin vahvistettua merkkiä on käytettävä tai saadaan käyttää Suomessa tai maasta vietävissä laitteissa ja laitteistoissa. Ministeriö voi myös asettaa rajoituksia vahvistettua merkkiä muistuttavien merkkien käytölle tai muiden merkkien käyttämiselle vahvistetun merkin läheisyydessä.

58 §

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaisia tarkastuksia suorittavalla henkilöllä on oikeus säännösten ja määräysten noudattamisen valvomista varten päästä tarkastamaan sähkölaitteiston kaikkia osia ja sähkölaitteiston tai -laitteen valmistus-, rakennus-, korjaus-, huolto-, varastointi-, myynti- ja käyttöpaikkoja sekä saada valvontaa ja tarkastusta varten tarpeelliset tiedot tällaisista osista, laitteistoista ja laitteista sekä, milloin se on valvonnan kannalta välttämätöntä, saada tarpeellinen määrä laitteita koekappaleiksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu koekappale on elinkeinonharjoittajan sitä vaatiessa korvattava käyvän hinnan mukaan, jollei tutkimuksessa havaita, että laite on tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastainen.

59 §

Sähkötarastuskeskuksella on oikeus 1 momentin estämättä antaa ulkomaisille sähköturvallisuutta valvoville virallisille elimille tietoja, jotka ovat tarpeen sähkölaitteesta tai -laitteistosta aiheutuvan vaaran välttämiseksi.

61 §

Poliisipiirin päälliköllä on oikeus Sähkötarastuskeskuksen pyynnöstä määrätä pantavaksi takavarikkoon myytävänä oleva tai kaupan pidetty 36 §:n 2 momentissa tarkoitettu sähkölaite, jota ei ole asianmukaisesti tarkastettu ja hyväksytty.

62 §

Poliisi- ja tulliviranomaisen tulee tarvittaessa antaa virka-apua tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvontaa koskeissa asioissa. Poliisivi-

Voimassa oleva laki

ranomaisen tulee tarvittaessa antaa virka-apua myös 35, 37 ja 60 §:ssä tarkoitettujen pakko-keinojen täytäntöönpanossa.

Ehdotus

ranomaisen tulee tarvittaessa antaa virka-apua myös 35, 37, 37 a ja 60 §:ssä tarkoitettujen pakkokeinojen täytäntöönpanossa.

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Sähkölain 36 §:n nojalla 8 päivänä maaliskuuta 1984 annettu kauppaja teollisuusministeriön päätös sähkölaitteiden ennakkotarkastuksesta ja valvonnasta (234/84) siihen myöhemmin tehtyne muutoksineen jää edelleen voimaan, jollei ministeriön päätöksellä toisin määrätä.